

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

UNIREA DIN 1918: ÎMPLINIRE ȘI SPERANȚĂ

Anul 1918, ca și anul 1600, ca și anul 1859, a fost anul de împlinire al Românilor. Ar fi fost bine dacă ar fi rămas așa, dar iată că, nu după multă vreme, așa cum fusese împlinită realizată de Mihai Viteazul la anul 1600, și anul 1918 a trebuit să redevină și el un simbol și, din nou o speranță. Căci au urmat noi ciuntiri ale gîlei noastre strămoșești, ici colo cu reveniri, mai dincolo încă cu așteptări și, pe undeva, și cu disperări care se profilează a fi de lungă durată.

Diktatul de la Viena ne-a ciuntit în 1940 Transilvania. Pactul secret Molotov-Ribbentrop ne-a luat în același an Basarabia și Bucovina. „Eroii” profitori din sud, văzându-ne loviți din toate părțile ne-au luat și ei Cadrilaterul, tot atunci. În 1944 Sovietele s-au „despăgubit” pentru ceea ce ei ne păgubiseră pe noi, când ne-au luat Bucovina și Basarabia, în 1940, luându-ne după războiul al doilea mondial și Ținutul Herței care nu le-a aparținut niciodată, nici măcar temporar. S-au despăgubit pentru că „am îndrăznit” să ne recuperăm între 1941—1944 Basarabia și Bucovina.

Logica marilor puteri nu operează nici cu adevărul istoric, nici cu silogismul cu care operează bieții oameni și biețele popoare cumsecade. Marile puteri operează cu forța pusă în slujba bunului plac. Cel puțin acele puteri între care ne-a așezat bunul Dumnezeu, dându-ne în schimb o țară bogată și frumoasă. Probabil tocmai acest lucru le-a îndreptat privirile hulpave, asupra noastră. N-am dus lipsă nici de turci, nici de ruși, nici de Habsburgi, nici de Soviete, între care am tot fost ca o minge în care au încercat mereu să-și înfigă colții. Numai răbdarea, înțelepciunea și, la nevoie vitejia fără seamă a poporului nostru, ne-a apărut de la o sfâșiere totală.

Anul 1918 a fost anul împlinirii. Nu împlinirea unui vis, cum se zice și cum a scris poetul, căci n-a fost niciodată un vis cum sunt visele, alcătuite din substanțe teșute din fire de închipuire și inconsistente. Noi n-am visat ceea ce putea fi din domeniul imposibilului. Noi am știut din totdeauna ce e al nostru, și ce ni se cuvine. Așa am așteptat, am răbdat, pentru aceasta am luptat cu ochii

deschiși. Dacă aceasta se poate numi și vis, ca metaforă e frumoasă.

Deși după 1918 s-au petrecut nenorocirile enumerate mai sus, au mai fost și reveniri la împlinirea a ceea ce fusese ciuntit. În 1944, cu piepturile noastre greu încercate împotriva Sovietelor, ne-am recucerit Basarabia și Bucovina, am mai putut apoi recupera Transilvania care ne fusese răpită prin Diktatul de la Viena. Și Transilvania e din nou cea de la 1918.

La 27 august 1991 Basarabia s-a prefăcut într-o mică Românie paralelă care se zbate în contradicții, și se confruntă cu etniile locale care din măsuri primite odioasă cu ospitalitate, se vor acum „țari” (Găgăuzii), iar sudul și nordul, și toată Bucovina răpită, au fost anexate de Ucraina, îndepărtând reintregirea până la vremuri mai bune. Transnistria încurcă pe cât poate lucrurile, nu fără a se simți în tot ce face, mâna lungă, încă vie, a Moscovei.

Iată de ce Unirea, Reintregirea din 1918 a fost atunci o împlinire și apoi a rămas un model, un simbol și, din nou, o speranță. Speranța că Reintregirea se va repeta. Așa vom aniversa în anul acesta, 1993, trecerea a 75 de ani de la Marea Împlinire. Prin afirmarea Marii Speranțe care nu trebuie să moară, care nu trebuie uitată nici o clipă.

Se lasă impresia, evident fără voia cuiva, că Reintregirea sărbătorindu-se mereu la Alba Iulia, e doar sărbătoarea Transilvaniei.

Acolo, la Alba Iulia, la 1 decembrie 1918, s-a încheiat Reintregirea prin afirmarea voinței întregului popor al Transilvaniei, voință constituită în instanță plebiscitară, care a hotărât Unirea cu Țara-Mamă. După aproape două milenii se refăcea vechea Dacie.

Români care, în casa și pe va-

EVOCARE

Ștefan Cicio-Pop

De ziua de 1 Decembrie, amintirile îmi merg la Ștefan Cicio-Pop. Arădean al meu. Locuia în casa moaștelor. Strada Unirii, până ce comunistii i-au schimbat numele: Miron Constantinescu, fiu al Aradului.

Ștefan Cicio-Pop, „baciul Cicio”, era un domn înalt, impozant, stăncos, cu fruntea largă, purtând ochelari. Cât îl admiram! Cât! Despre marile luptători pentru Unire, așa avea multe de spus. Știti că de la geamul casei sale l-am văzut, licean, pe Generalul Berthelot? Lume fără sfârșit în fața casei. Marele oaspete grația în franceză. Lângă el, Cicio-Pop traducea. Aplauze furtivoase. Mi se ridicase chipul de pe frunte, de băutul în palme!

După mulți ani, fără căpătâi, m-am dus la baciul Cicio să-l cer slujbă. Eram în Arad pe capul pârârilor mei plugari. Mi-a zis: „Vino la București, să stăm de

tra lor, nu erau recunoscuți ca popor, de către cei care veniseră din alte părți și profitaseră de ospitalitatea lor, în sfârșit redeveneau popor român. Aproape 900 de ani fuseseră ignorați și aruncați în afara legii, deci fără drepturi, preținându-se că în Transilvania erau doar trei națiuni: ungurii, sașii și secuii. *Unio trium nationum* (1437). Se și organizaseră ca atare, deși toți laolaltă erau mai puțini decât Românii.

Cei care, în casa și pe vatra lor, își trăiau religia ortodoxă a moșilor și strămoșilor lor, nu s-au bucurat niciodată de recunoașterea religiei lor în rând cu celelalte. Credința lor era, dacă nu ignorată și persecutată sistematic, era tolerată, ceea ce trebuia acceptat ca un act de mare bunăvoință al ocupanților. Ceea ce nu însemna că toleranța nu se schimba foarte des în persecuție și că, în câteva rânduri nu s-a încercat, pe principiul *cujus regio ejus religio*, să-i facă pe toți fie calvini, fie catolici. Scopul era dublu sau chiar triplu și, în parte, unora și a fost atins. Mai întâi intenția era de deznationalizare. Cu cei trecuți la calvinism în secolul

(Continuare în pag. a 2-a)
Dr. ANTONIE PLAMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Destin

Nimic nu mi-e străin
Din ce e omenească
Condamnat la viață — pe viață,
t r a i e s c i !

Nu-mi plâng,
nici nu-mi blestem norocul
n-aștept amnistii
Să-mi scurtez
Sorocul.

Ci ca Iosif
Îmi duc în spate
s p e r a n Ț a
până peste poate.

Vasile Tărățeanu

MAREA UNIRE

Ziua Marii Uniri se apropie din nou de sufletele noastre, cu aceeași bucurie și cu aceleași nădejdi de mai bine. Se împlinesc acum 75 de ani de când vrednicii de pomenire înaintașii noștri făureau unirea cea mare de la 1 Decembrie, după ce frații lor din Basarabia și Bucovina ceruseră alipirea pământului lor la România. Se îplinea un vis multiseclar, pentru care luptaseră mulți înaintași ai noștri, prin cuvânt, dar mai ales cu arma în mână, vărsându-și sângele pe altarul neamului. Ziua de 1 Decembrie 1918 răscumpără tot sângele vărsat cu veacuri în urmă de ostașii lui Mihai Viteazul, de Horia, Cloșca și Crișan cu țărani lor răsculați pentru o viață mai bună, de preoții și iobagii din anii 1848/49, care cereau drepturi naționale și sociale, de soldații-eroi din întreg spațiul etnic românesc care știau că luptă pentru unire statală.

Împlinirea a 75 de ani de la marea jertfă românească, dar și de la marea act de demnitate națională, ne îndeamnă să evocăm din nou măcar câteva chipuri luminoase de luptători pentru marea cauză a unității. Dacă noi nu-i putem evoca pe toți cei știuți și mai cu seamă pe cei neștiuți care s-au jertfit pentru neam și patrie, suntem pe deplin încredințați că Dumnezeu le va face tuturor parte de veșnică odihnă în împărăția Sa, alături de martirii primelor veacuri creștine dar și de cei de mai târziu, care și-au dat viața pentru Hristos. Ei pot fi socotiți de noi ca niște „martiri” ai neamului, pe care avem datoria să-i cinstim cu aceeași venerație și recunoștință ca și pe martirii Bisericii.

Am putea prezenta doar câteva date statistice, urmate de prezentarea câtorva nume. În vechea Românie, cea până în 1918, aproximativ 250 de preoți au fost mobilizați și trimiși pe diferite câmpuri de luptă pentru ca să aducă cuvânt de îmbărbătare soldaților care luptau sau celor răniți ori să prohodască după rânduiala creștină pe cei căzuți la datorie. Câțiva din acești preoți-militari au fost luați prizonieri și deportați în Germania sau Bulgaria; alții, din teritoriile ocupate de trupele străine, au fost uciși, chiar în parohiile lor.

În Transilvania și Banat, un număr însemnat de preoți au fost mobilizați în armata austro-ungară și trimiși pe fronturile din Italia și Galizia, ca să acorde asistență religioasă soldaților români care erau obligați să lupte pentru niște interese cu totul potrivnice neamului lor. Peste o sută de preoți din părțile Sibiului, Făgărașului și Brașovului au fost siliți să-și părăsească parohiile și credincioșii și să se retragă dincolo de Carpați, odată cu trupele românești care ocupaseră pentru scurt timp aceste zone din sudul Transilvaniei românești.

Aproximativ 150 de preoți — ortodocși sau uniți — au fost aruncați în închisorile ungurești din Cluj, Târgu Mures, Odorhei, Oradea, Timișoara, Caransebeș și Seghedin. Alți peste 220 de preoți și vreo 15 preotese (printre care Aurelia Goga, mama poetului și Elvira Cioran, mama lui Emil), au fost deportați în județul Sopron, din vestul Ungariei ori în Zombor, în nordul Serbiei de azi, unde au îndurat mari suferințe, unii aproape doi ani. Chiar și trei studenți teologi sibiieni au fost deportați în județul Sopron. Zece dintre ei au murit în închisoare sau în deportare, câțiva în refugiu în România și aproape 20 la scurt timp după ce s-au întors acasă. Alți nouă preoți au fost uciși de bolșevicii unguri la începutul anului 1919. Deci numărul jertfelor din rândul preoților a fost destul de ridicat. Se mai adaugă la aceștia și numeroși „învățători confesionali” ai școlilor românești îndrumate de Biserică și mulți elevi din școlile noastre pedagogice care luptau pe diferite fronturi, dar în armata austro-ungară. Institutele teologice din Sibiu și Blaj au fost mutate de autorități la Oradea, unde și-au ținut cursurile pentru anul școlar 1916—1917. Câțiva teologi sibiieni (între care Nicolae Colan și Andrei Oțetea) au trecut cu trupele românești dincolo de Carpați, ajungând până la Chișinău, unde au militat, prin scrisul lor, pentru unirea Basarabiei cu România.

După doi ani de război și suferințe, au urmat și momente de bucurie și înălțare sufletească pentru românii de pretutindeni. La pregătirea imediată a marelui act al unirii, Biserica românească de pe întreg spațiul nostru etnic și-a adus contribuția ei efectivă. De pildă, cunoscutul luptător pentru drepturile poporului, preotul Vasile Lucaclu, a trecut în țară încă din 1914, odată cu Octavian Goga, desfășurând amândoi o largă acțiune pentru intrarea României în război, alături de Antanta. În 1917, împreună cu preotul-ziarist Ioan Moja din Orăștie și cu ziaristul Vasile Stoica, au fost trimiși în America (prin Siberia), pentru a prezenta forurilor politice de acolo revendicările românești. Din America, Lucaclu s-a întors singur la Paris, în același scop.

La Sibiu, profesorii — teologi Nicolae Bălan, Silviu Dragomir și Ioan Broșu au redactat, în 1918, *Gazeta Poporului*, care milita pentru unire. Nicolae Bălan, viitorul mitropolit al Ardealului, a fost trimis de Consiliul Național Român din Ardeal la Iași, unde erau refugiate autoritățile românești, pentru a cere sprijinul acestora în vederea realizării unității de stat.

La Marea Adunare Națională de la Alba Iulia din 1 Decembrie au fost delegați și o seamă de slujitori ai Bisericii: cei cinci episcopi (doi din ei fiind corepedenți Adunării), zece consilieri eparhiali, 129 de protopopii, câte un delegat al institutelor teologice-pedagogice, cu câte doi studenți, precum și numeroși preoți-parohi și învățători confesionali. Profesorul Silviu Dragomir (din 1919 profesor la Universitatea din Cluj și membru al Academiei Române) a fost unul din secretarii Adunării. Mulți din ei au fost aleși în Marele Stat al Națiunii Române, câțiva în Consiliul Dirigent. Din delegația de patru persoane aleasă pentru a prezenta actul unirii la București făceau parte și episcopii Miron Cristea de la Caransebeș (viitorul patriarh) și Iuliu Hossu de la Gherla.

Așadar, Biserica a dovedit încă o dată că este pe deplin identificată cu aspirațiile neamului, așa cum a fost în tot decursul istoriei. Acum, la împlinirea a trei sferturi de veac de la marea unire, să ne amintim cu venerație și recunoștință de toți făuritorii ei, de acești „ctitori” de țară românească întregită între hotarele ei firești.

Pr. prof. Mircea Păcurariu

Autobiografie

Povestea puului de mocan începe de departe:
De la păstoriile cei vechi, mânași de soartă înainte;
Dar, eu m-am născut la un an după nouă sute șapte,
Când cenușa conacelor boierești era fierbinte...

Eram Prâslea, Ultimul din paisprezece copii.
Pentru sărăcia din blid și umilinta din suman
Tata luptase în răcoala și zăcea prin pușcării,
Mama și frații munceau pe moșia lui Marghiloman.

Dacă el nu ajungea până la Podul Buzăului
— În acele zile de cumplit necaz și de mult amar —
Cu gloata răsculaților de pe Valea Călnicului,
Nici eu n-aș fi putut înainta până la Seminar.

Când trec podul și citeșc inscripția recunoștinței,
Știu că acolo e și lupta tatei pentru mai bine;
Dar, nu știu de ce simt sub limbă amarul biruinței
... Și eu, când biruiesc, — biruiesc mocanul din mine.

Lui îi datorez această autobiografie,
Scrisă, sincer, cu condeiul prin darul poeziei;
Cu pensula vreau să-i prind chipul, — ca într-o eligie
Și să-i dau binecuvântarea cu harul Profeției.

Pr. Lăduțu Vasilescu

Rolul Sibiului în acțiunea unionistă

Istoria este martoră de rolul deosebit de important al orașului de pe Cîmbin în viața bisericească, culturală, socială și națională a Transilvaniei.

Românii din orașele și satele transilvane subjugate au militat cu energie pentru unitatea ființei naționale. Mă voi referi, în special, la rolul orașului Sibiu în acțiunea unionistă.

Mișcarea națională, intensificată la începutul sec. al XIX-lea, a luat diferite forme, între care se numără și societățile politice secrete. În 1834 s-a înființat societatea revoluționară secretă româno-polonă care urmărea crearea unei republici unitare române, cu centrul la Sibiu, unde a fost descoperită.

În 29 mai 1848 Dieta a votat „uniunea” forțată a Transilvaniei cu Ungaria. Românii au protestat. La Sibiu, în 6—7 iunie au loc puternice manifestații împotriva acestei uniri.

În noiembrie 1848 N. Bălcescu vine la Sibiu cu gândul ca toți românii din monarhia habsburgică să formeze „un corp nedespărțit”. În acest scop se ține o mare adunare, în 18 decembrie, în care s-a protestat împotriva unirii forțate a Transilvaniei cu Ungaria și s-au cerut alte drepturi naționale.

Impotriva măsurilor administrației terorizante ungare se ridică Avram Iancu, arestat în august 1859. După 6 săptămâni, Curtea de la Sibiu îl achită.

Unirea de la 1859 a contribuit la impulsivitatea activității politice a românii ardeleni. A fost salutată de ziarile sibiene: „Telegraful Român” și „Curierul Transilvaniei” (german). În noiembrie 1859, un raport din Sibiu al Colonelului Iankowschy reliefa activitatea fruntașilor mișcării românești, care urmărea „unirea tuturor românilor într-un singur stat”.

În octombrie 1860, Sinodul Bisericii Ortodoxe Române, întrunit la Sibiu, a cerut drepturile națiunii române și convocarea unui congres național asemănător Adunării Naționale de la Blaj din 15 mai 1848.

Pentru salvarea monarhiei austro-ungare și pentru satisfacerea nemulțumirilor popoarelor subjugate s-a dat diploma imperioală din 20 octombrie 1860, care lăsa impresia amăgitoare a unor prefaceri binefăcătoare. Situația creată prin această diplomă a dus la înțelegerea unei adunări care să discute organizarea Transilvaniei. În 13—16 ianuarie 1861 s-a ținut Conferința națională de la Sibiu. Prin cele două rezoluții, Conferința a adoptat cele mai potrivite forme de luptă pentru recăștigarea drepturilor naționale vitale.

În baza sus-numitei diplome s-a convocat Dieta Transilvaniei. Abia la mijlocul anului 1863 Dieta s-a putut întruni la Sibiu, românii având 57 de locuri. În 7 septembrie ea hotărâște ca națiunea română să fie situată pe plan de egalitate cu celelalte naționalități concloitoare. Dieta s-a desființat la 1 septembrie 1865, mutându-se la Cluj.

La 8 iunie 1867 s-a introdus sistemul dualist. Primejdia pierderii autonomiei Transilvaniei a provocat o reacție generală. Această semnificație a investit și manifestația de la Sibiu din septembrie 1868, la care s-a cerut respectarea hotărârilor Dietei de la Sibiu din 1863—1864.

(Continuare în pag. a 2-a)

Prot. Ieremia B. Ghita

Sf. Sava cel sfințit — 5 decembrie

„Minunat este Dumnezeu întru sfinții Săi”

În multe feluri și în multe chipuri au pățimit vitejii cei prea aleși ai turmei lui Hristos, care strălucesc astăzi pe cerul ortodoxiei noastre și care întocmai ca cedrii din Liban, au crescut în grădina lui Dumnezeu, dând umbră celor dogoriti de arșița păcatelor, alinare celor înviforați, mângâiere celor din nevoi, cercetare celor străini, încurajare celor deznădăjduți și tuturor părintească iubire. Unii dintre aceștia, precum zice Cartea sfântă: „au biruit împărății, au făcut dreptate, au dobândit făgăduințele, au astupat gurile leilor, au stins puterea focului, au scăpat de ascuțitul sabiei, au întors taberele vrăjmașilor, au suferit batjocură și bici, lanțuri și închisoare sau au fost uciși cu pietre, au fost puși la cazne, au fost tăiați cu fierăstrăul, au murit uciși cu sabia, au pribegit în piei de oaie, lipsiți și strămutați, au rățâcit în pustii și în munți, în peșteri și în crăpăturile pământului” (Evr. XI). Într-alt loc se zice că „în casa Tatălui Meu multe lăcașuri sunt” sau altădată că „stea de stea se osebește întru slava”. Înțelegem din cele de mai sus că toți sfinții strălucesc înaintea lui Dumnezeu. Unii mai mult, alții mai puțin. Pe unul din acești lăcașuri pe care îl au îndesebi monahii ca model, Biserica îl serbează cu aleasă cinstire an de an în ziua de 5 decembrie, când el s-a săvârșit în pace, dându-și sufletul în mâinile Părintelui ceresc, pe care L-a slujit și mărturisit până în ultima clipă a vieții cu totală iubire și nemărginită daruire — sfântul cuvios Sava cel sfințit. Acesta se naște din părinți de bun neam și cu frică de Dumnezeu: Ioan și Sofia, pe vremea împăratului Teodosie (408—450). Împodobit încă din tinerețe cu alese virtuți și crescut în cultul muncii, al iubirii de semenii și al cinstirii de Dumnezeu, tânărul Sava ajunge să viețuiască de la vârsta de numai 8 ani într-o mănăstire din apropiere. Lucid la minte și răvnitor la învățătură deprinde curând tainele dumnezeieștilor Scripturi și ale cunoștinței de Dumnezeu, arătându-se silitor și ascultător. Au încercat rudele în neumarate rânduri să-l readucă acasă, fără a izbuti. Tânărul Sava nu s-a abătut de la calea pe care și-o alese. Auzind și cunoșcând pe unii părinți îmbunătățiți în viața cuviosului Sava prin asprimea vieții sale încearcă nu numai să-i ajungă pe aceștia, ci chiar să-i și depă-

șească, uimind pe mulți din cei-l cunoșteau, făcându-se tuturor pildă prin post aspru, prin rugăciune îndelungată, cu lacrimi și frângere de inimă, prin adâncă cugetare, exemplară smerenie și nețărmită răvnă spre săvârșirea faptelor bune. Dorind să-și poarte pașii chiar pe urmele Mântuitorului Hristos, cu binecuvântarea staretului merge să se închine la mormântul Domnului din Ierusalim. Atras de frumusețea locurilor sfinte, se stabilește la o mănăstire din ținutul Iudeei, pe când avea doar 18 ani, cerând în acest sens binecuvântare de la un alt vestit cuvios-Eftimie cel Mare, sub îndrumarea căruia rămâne o bucată de vreme. Este trimis apoi în ascultare în părțile Egiptului, unde aflându-l părintii săi trușești, încearcă să-l determine să părăsească viața călugărească pentru a intra în cea militară, dar fără nici un succes. Sava era ferm în hotărârile sale și voia să tragă brazda până la capăt, fără a se mai uita înapoi. Pentru a scăpa de presiunea părinților, se întoarce iarăși în părțile Palestinei și, timp de zece ani, se nevoiește într-o peșteră neștiută de nimeni, mâncând numai ierburii și rădăcini la 3—4 zile, ajungând să fie văzător cu duhul și mare osărditor întru păstrarea pravilei călugărești. Faima vieții sale aspre s-a răspândit curând în toată Palestina, încât numeroși monahi și chiar mireni din toate părțile veneau să-i ceară povață. Pe mireni îi sfătuia să se poarte cu frică față de Dumnezeu și cu dragoste față de semenii, iar monahilor le dădea binecuvântare să-și aleagă peșteri unde să petreacă toată săptămâna în post și priveghere, iar duminica să se întâlnească cu toții în Lavra Sfântului Atanasie, pentru a se împărtași cu Trupul și Sângele Domnului. În jurul său se strâng mai întâi vreo 70 de monahi, răspândiți pe la diferite chilii și peșteri, iar la puțin timp numărul acestora ajunge la câteva mii. Aflând patriarhul Ierusalimului de faima, de răvna și neadormita priveghere a cuviosului Sava, îl cheamă la sine și deși acesta la început nu voi să primească, în cele din urmă este hirotonit preot, încredințându-i-se purtarea de grijă față de toți pustnicii din părțile acelea, al căror număr nu era prea mic. În această perioadă, fiind singurul copil al părinților săi, destul de înstărit din punct de vedere material, săvârșindu-se aceștia din viață, cuviosul Sava împarte o parte din moștenirea săracilor, iar cealaltă parte o vinde și zidește case de oaspeți, biserici, chilii și spitale în scopul iubirii aproapelui. În toate acestea cei care deserveau

(Continuare în pag. a 2-a)

Petre Pascu

Protos. Ștefan Gușă

(Urmare din pag. 1)

al XVII-lea, s-a și reușit. Apoi, ca împărțindu-i să-i stăpânească mai ușor. *Divide et impera*. Aceasta a fost politica Habsburgilor catolici. Și, legat de aceasta, să-i facă pe români să se urască între ei, să nu mai aibă credința comună cu cei de peste munți, așa fel încât nici între ei să nu se ajute, nici de peste munți să nu ceară ajutor. Oare n-a declarat Atanasie Anghel, sârmanul, că se leapadă și de Mitropolitul și Voievodul Românilor de peste munți, din Tara Românească? De Constantin Brâncoveanu!

În 1918 Ortodoxia a putut ieși din catacombe în care se afla ca religie tolerată. Momentul a impus și o refacere a unității religioase rupte în anul 1700 dar, se spune, ideea n-a putut fi realizată din cauza amestecului unui politician bine cunoscut.

Transilvania n-a fost ocupată de armata română în 1918. Ea și-a afirmat singură dreptul istoric la unitatea cu Țara, împlinind ceea ce ceruseră românii încă la 1848: *Vrem să ne unim cu Țara!*

Ziua de 1 decembrie 1918 a fost ziua de culme a Reîntregirii.

Să nu uităm succesiunea faptelor. Începutul l-a făcut Basarabia. În același an. La 27 martie 1918, basarabienii prind momentul potrivit și, după o scurtă fază de *Republică democratică moldovenească independentă* (1917), Republica hotărăște Unirea cu „*Mama sa România*”, scriind în *Actul Unirii* elaborat de *Statul Țării*, că fac acest act „în puterea dreptului de neam și pe baza principiului ca noroadele singure să-și hotărăască soarta lor de azi înainte și pentru totdeauna”. Actul Unirii a fost semnat de Ion Inuleț, președintele Sfatului Țării, de Pan Halipa, vice-președinte și de Ion Buzdugan, secretar. Unirea s-a afirmat atunci „pentru todeauna”. N-a fost să fie așa, dar hotărârea e hotărâre și rămâne valabilă pentru todeauna. Dreptul de neam nu poate fi infirmat de nimeni și de nimic. Basarabia revenea la Patria-Mamă după 106 ani de la răpirea ei de către ruși din mâinile turcilor care nu erau stăpâni pe ea.

Actul Unirii Basarabiei a fost ratificat de Parlamentul României la 29 decembrie 1919. Sub preșe-

Unirea din 1918...

dinția lui Nicolae Iorga, raportorul a fost Vasile Stroescu, marele mecenat care a ajutat ca nimeni altul, până în 1918, școlile și bisericile românești din Transilvania, iar *Expunerea de motive* a făcut-o un transilvănean, Al. Vaida Voievod, ministru secretar de stat fără portofoliu, delegat cu administrarea Basarabiei. „*Unirea tuturor românilor într-un singur stat este un act al dreptății istorice și al civilizației umane*”, a spus atunci Al. Vaida Voievod, reterându-se evident și la Transilvania, căci el vorbea în Parlament la 29 decembrie 1919, deci după un an.

Așadar la început a fost Basarabia.

Apoi, aceeași hotărâre a luat-o și Bucovina, înstrăinată încă din anul 1775. Congresul General al Bucovinei s-a întrunit în Sala Mitropoliei din Cernăuți, la 28 noiembrie 1918, unde s-a citit și s-a aprobat „*Hotărârea de unire necondiționată și pentru vece* cu România”. Au fost prezenți delegații din Basarabia și din Transilvania, iar Președinția a fost asumată de Iancu Flondor. *Moșunea de primite a Unirii* afirma că Bucovina a fost dintotdeauna parte a Moldovei, că în acea parte a Moldovei a fost Scaun domnesc la Suceava, că la Rădăuți sunt îngropați primii zece domnitori ai Moldovei, iar la Putna Ștefan cel mare și Sfânt. S-a spus limpede că anexarea de către Habsburgii în 1775 a fost silnică și că a rupt Bucovina din trupul Moldovei, ținând-o prizonieră 143 de ani, silind pe bucovineni să lupte pentru interesele altora prin toată Europa sub steag străin. Drept răsplătă li s-au redus drepturile moștenite din strămoși, și li s-a izgonit limba română din școli și biserici!

Acum ei afirmă că a sunat ceasul izbăvirii și al Unirii tuturor românilor dintre Nistru și Tisa, într-un stat unitar, după ce Dumnezeu i-a pedepsit pe asupritorii dezmembrându-le monarhia și imperiul. Adunarea a hotărât, prin „*liberă hotărâre*”, Unirea „*în numele suveranității naționale*”. Unirea s-a hotărât a fi „*necondiționată și pentru vece*”, așa cum a hotărât-o și basarabienii și cum o

vor hotărâ numai peste câteva zile și transilvănenii și bănățenii. Recomandarea aprobării *Moșunii* a fost făcută de către cunoscutul istoric Ion Nistor, membru al Consiliului Unirii; Votul s-a făcut prin „*aplauze nesărite*”, deci Unirea s-a aprobat cu unanimitate.

A urmat Transilvania. Transilvania a făcut finalul printr-o demonstrație uriașă, cu delegați din toate părțile Transilvaniei, acreditați în regulă pentru a exprima voința de unire. Și așa cum în anul 1848 pe Câmpia Libertății fuseseră împreună Andrei Șaguna și Ioan Lemeni, și la Alba Iulia au fost împreună Miron Cristea și Iuliu Hossu, împreună cu mari personalități ca Ioan Pop de Băsești, Vasile Goldis, Iuliu Maniu, și lista ar fi interminabilă. În ceasurile mari ale istoriei românii din ambele confesiuni au fost împreună, în ciuda celor care i-au vrut și i-au ținut peste 200 de ani dezbinați. Exemplul celor amintiți mai sus rămâne un model istoric și pentru astăzi.

Biserica românească a fost mereu candela aprinsă a unității de neam. Ea a întreținut „*Limba vechilor cazăni*” în biserici, ea ne-a apărut de maghiarizare, de rusificare și, în Bucovina, de câte altele au mai vrut să facă Habsburgii din noi. Căci noi am fost prezenți în toți cei care au suferit unirea, și în toți cei care au izbutit unirea. Noi eram în ei, așa cum ei sunt acum în noi, și cum vom rămâne pe vece aceiași, ieri, astăzi și mâine. Nu zicem noi oare: „*Noi am luptat la Călugăreni*”, și peste tot pe unde au luptat strămoșii noștri? Și nu s-au străduit ei să fie „noi” lăsându-ne sfânta moștenire a gliei strămoșești?

Nu trebuie să uităm că suntem moștenitorii unor tradiții peste tot respectate, cu sutele de ani, în toate provinciile vremelnice năpăstuite, și nimeni și nimic nu ne dă dreptul să trădăm astăzi moștenirea înaintașilor și „*dreptul de neam*” de a-l apăra așa cum l-au afirmat ei.

Un gând trist mă duce acum, la această aniversare a unei bucurii, spre o parte din Biserica de peste Prut care, nesilită de nimeni de data aceasta, trăiește momente

de apostazie națională, uitând de „*dreptul de neam*” și optând pentru dreptul la înșirire și ingenuchere în fața ocupantului, rugându-l să rămână s-o stăpânească în continuare. Cine înțelege ceva din aceasta, să ne spună și nouă, celor 23 de milioane de români din țară și celor cca 12 milioane din afara granițelor, căci noi nu înțelegem nimic. Să fie doar o rătăcire temporară, sau o boală de nevindecat, precum e lepra, ciuma, cancerul... Sărmanii imbolnăviți cer, dincolo de condamnare, mila noastră, dar cât e de grea mila față de unii ca aceștia!

N-aș vrea să uit să amintesc de episodul Nicolae Bălan, viitorul mitropolit al Ardealului, și de rolul lui în organizarea plebiscitului de la Alba Iulia. Comitetul Național Român din Transilvania l-a trimis în Moldova la Iași să se întâlnească cu regele Ferdinand și cu Guvernul României, spunându-le ce se petrece în Transilvania, El transmisesse de acolo ceea ce s-a părut a fi mai bine și mai urgent: *Adunate de îndată la Alba Iulia; unire cu Patria-Mamă țară condâni!*. Dar el personal a ajuns la Alba Iulia seara târziu, la 1 decembrie 1918, pentru că pe dealul Persanilor i s-a stricat mașina și a trebuit s-o împingă ore întregi. Aducea cu el și un mesaj al lui Nicolae Iorga. El va fi predat seara, după ce marele eveniment se petrecuse dimineața. Intenția era ca mesajul să fie citit Adunării.

Printre cei patru aleși să ducă la București *Actul Unirii* Transilvaniei cu Patria-Mamă, a fost și episcopul ortodox al Caransebeșului, viitorul patriarh al României Miron Cristea, și episcopul Iuliu Hossu viitorul Cardinal.

Ziua de 1 decembrie 1918 a fost, ca și cea din anul 1600, marea zi de împlinire a unirii tuturor românilor pe vatra strămoșească a Dacilor. Și va rămâne astfel pentru toate veacurile care vor urma, până la sfârșitul istoriei. Și chiar dacă întâmplări nefericite vor mai veni, cum au mai venit, și cum mai avem parte și astăzi de unele asemenea, 1 Decembrie rămâne, dincolo de toate, simbolul unei realități împlinite și mereu în stare de reîmplinire, simbolul unității și al speranței.

Rolul Sibiului în acțiunea unionistă

(Urmare din pag. 1)

Subjugarea națională, accentuată în perioada dualistă, a impulsivat procesul de organizare politică a forțelor românești. În octombrie 1880 s-a ținut la Sibiu o conferință la care s-a hotărât elaborarea unui program de acțiune politică comună a maselor românești din Transilvania.

Între 12—14 mai 1881 se întrunește la Sibiu Conferința națională, cu care ocazie se hotărăște crearea Partidului Național Român, menit să rezolve problemele națiunii românești din Transilvania și Banat. Se hotărăște și alcătuirea unui Memoriu care să fie publicat. S-a tipărit, la Sibiu, în 1882 în 4 limbi. Se critică legile sistemului dualist. În slujba ideilor de unire, în aprilie 1884, se înființează la Sibiu revista „*Tribuna*” — primul cotidian al românilor din Ardeal.

În 21—22 ianuarie 1892 s-a întrunit la Sibiu Conferința P.N.R. S-a ales un nou Comitet Central și s-a fixat ziua de 28 mai 1892 ca dată a înaintării Memorandului împăratului de la Viena.

În Transilvania au izbucnit puternice acțiuni de solidarizare cu memorandistii. Înainte de proces are loc la Sibiu o întrunire populară de solidarizare cu „*inculpații*”.

După desființarea P.N.R., s-a înființat un comitet provizoriu. Acesta a convocat, pentru 26 noiembrie 1894 o mare adunare populară la Sibiu, cu scopul deliberării asupra organizării P.N.R.

Din Sibiu, la 6 februarie 1896, Dr. Ion Rațiu trimite un Proiect de manifest cu privire la programul de viitor al mișcării naționale din Transilvania, iar în 2 mai un apel pentru convocarea unei conferințe a P.N.R. la Sibiu. Conferința a fost interzisă.

Împotriva aniversării în 1896 a unui mileniu de la venirea ungarilor în câmpia Panonică au avut loc mari mitinguri de protest. Într-o consfățuire a P.N.R. ținută la Sibiu, s-au trimis delegați la Iași și Sinaia ca să organizeze acțiuni împotriva acestei aniversări.

Românii au protestat și față de proiectul legii pentru maghiarizarea vieții politice prin stabilirea oficioasă a numelor de localități din 1897. P.N.R. a hotărât întruniri de protest. Astfel, în 14 decembrie s-a ținut la Sibiu o consfățuire în care poporul român își exprimă protestul împotriva acestui proiect de lege.

În legătură cu unitatea națională, revista „*Lucașul*” din Sibiu (nr. 4 din februarie 1909) declară că românii din Transilvania sunt uniți în cugete și simțiri cu cei din România, că așteaptă „*alte uniri* ce mai sunt de îndeplinit în sânul poporului român”.

După desființarea revistei „*Tribuna*” (8 mai 1912), toate forțele publiciste se concentrează în jurul ziarului „*Românul*” din Arad. Prin declarația din 8 martie 1912, semnată la Sibiu, de 29 intelectuali români se reorganizează P.N.R. în vederea „*operei de consolidare a neamului românesc*”.

La 1 noiembrie 1918 se constituie Consiliul Național Român din Sibiu, care aduce la cunoștința populației românești din oraș preferențele politice în desfășurare, cerându-i să păstreze ordinea.

În 2 noiembrie a avut loc la Sibiu o puternică demonstrație, cu care ocazie soldații au înlocuit rozeta imperială cu tricolorul.

Consiliul Național Român al jud. Sibiu a cerut la 9 noiembrie 1918 ca „*în fiecare comună să se înființeze școală națională*”.

Consiliul național săseșc, întrunit la Sibiu în 21—22 noiembrie hotărăște să intre în legătură cu C.N.R.

Mișcarea națională revoluționară din Transilvania, în toamna lui 1918, a reușit să înlăture vechiul aparat de stat maghiar. Un manifest al C.N.R. din Sibiu precizează: „*în unele comune oamenii au înlăturat de la cârmă pe slujbașii de până acum, mai cu seamă pe notarii*”.

După unire, guvernarea românească în Transilvania a fost exercitată prin Consiliul Dirigent și Marele Sfat Național, care își stabilesc locul de activitate la Sibiu.

În congresul Partidului Social Democrat, ținut între 19—20 ianuarie 1919 la Sibiu, socialiștii români au aderat la actul unirii.

Tot în ianuarie, în ziua de 21, sosește la Sibiu Gen. Patey cu ocazia incidentului de la Zalău, când armata ungară a atacat armata română. Gen. Patey a avut o convorbire cu comisarul Apathy, învinuit de provocarea sus-numitului incident.

Populația săsească din Sibiu, întrunită la 12 martie 1919, se declară de acord cu actul înfăptuit la 1 decembrie 1918. Același lucru, în 8 iunie, îl face și populația germană.

Unirea s-a proclamat și făptuit la Alba Iulia. La realizarea acestui vis al neamului românesc au contribuit românii din toate orașele și satele transilvane. Orașul Sibiu a avut un rol istoric deosebit.

Prin momente și acțiuni ce s-au inițiat și făptuit în el, Sibiul a contribuit la Unirea din 1 decembrie 1918 — eveniment memorabil, încrustat cu diadema nepieririi în colona înfinită a istoriei românești.

Sf. Sava cel sfințit

(Urmare din pag. 1)

erau monahii. Vestea asprimii și răvnei sale îl fac atât de vestit încât mii de monahi se strâng în jurul său cerându-i să rămână în obște, fiind nevoit să-i împartă la șapte dintre mănăstiri, în care vestii pustnici, fie că locuiau permanent, fie că veneau din peșteri duminica pentru a primi Sfintele Taine, el urmându-i și supraveghindu-i îndeaproape pe fiecare în parte.

Ceea ce a rămas de la el până astăzi și care se respectă întocmai în cele mai multe din mănăstirile de la noi și din întreaga Ortodoxie este „*Tipicul Sfântului Sava*” — carte de mare autoritate.

Cunosându-se din vreme sfârșitului, cuviosul părinte se pregătește pentru plecarea în viața de dincolo, lucru ce s-a întâmplat în zorii zilei de 5 decembrie, la vârsta de aproape 100 de ani. Sfintele sale moaște au fost așezate de ucenicii săi cu mare cinste în raclă de argint și se păstrează până astăzi ca un odor de mare preț în mănăstirea ce-i poartă numele, nu departe de Betleem, fiind una din cele mai vechi și mai frumoase mănăstiri din Țara Sfântă. Din viața cuviosului Sava cel sfințit, s-ar părea că pot lua pildă numai monahii. Intr-adevăr, felul său de viață este îndemn pentru toți cei ce au făgăduit ascultare necondiționată, dar nu numai pentru aceștia. Orice creștin trebuie să-și pună de acord viața cu preceptele Evangheliei. Sfântul Sava pășăse toate ale lumii acesteia încă de la vârsta de 8 ani, îmbrășșând viața monahală, pe care desigur n-o poate îmbrășșa oricine, ci numai cei cărora le este dat. E frumoasă, dar în același timp și spi-noasă. Sunt încercări și necazuri, dar sunt și bucurii, poate chiar mai mari și mai multe decât în viața de familie, deși acestea nu pot fi înțelese decât de cei ce le trăiesc. Pot însă avea aceleași bucurii și poate chiar mai mari, și familiștii, care, înțelegând rostul căsniciei, își cresc pruncii în cultul muncii, cu respect față de oameni și cu frică față de Dumnezeu. Cel ce a spus primele perechi de oameni: „*Creșteți și vă înmulțiți*” — le va răsplăti acestora. Cuvine-se așadar, ca cei cu familii să-și îndeplinească cu conștiință răspunderea îndatoririlor ce le revin în calitate de soți și părinți, iar cei din mănăstiri asemenea cuviosului părintelui nostru Sava, să nu-și uite rostul și menirea intrării lor în mănăstire, rugându-l pe Sf. Sava să ducă rugăciunile noastre către Părintele Cereș și să-L roage pentru mântuirea sufletelor noastre.

Ștefan Cicio-Pop

(Urmare din pag. 1)

rector al ziarului *Ardealul*, la care am colaborat și eu. *Vasile Netea* era cu ratoria sa demnă de Kogălniceanu. Ziaristul de la *Curențiu*, *Constantin Hagea*, *Poetul Iustin Ilieșiu*. Alt poet, minunatul *Lucian Valea*, fost, apoi, prieten de pușcărie, acum odihându-se pe veci în cimitirul din Bistrița, în vecinătatea lui *Matei Eminescu*. Mulți, alții, se strănseseră la acea masă, istorică.

Ștefan Cicio-Pop, de nenumărate ori văzut de mine la Camera deputaților, al cărei președinte era, repet, în 1928. Cu deosebită prezență conducea lucrările sesiunilor. Uneori, ca să nu zic deseori, se iscau tulburări. Vociferări. Ca de pildă N. Lupu, deputat de Făl-

ciu, totdeauna vehement. Gata de hartă. Ba cu unul, ba cu altul. Într-o zi i-a căzut victimă *Octavian Goga*. Poetul pămîirii noastre, cum l-a numit Constantin Stere, dăduse pe cartea sa de poezii autograful lui Aristide Blank, evreu, mare bancher. Lui Lupu și altora, nu le convenea ca un antisemit să facă astfel de fapte. Goga se apăra: „*La noi în literatură se obișnuiesc dedicațiile. De aceea i-am dat autograful lui Blank*”. De altfel, e autor de multe binefaceri. Inițiator al editurii „*Cultura Națională*”. *Zadarnic Revoltă* în se-dintă. În astfel de împrejurări, ca de atâtea ori, îl auzeam pe Ștefan Cicio-Pop: „*Linște Domnilor! Linște!*”. Cu mâna zdrăngănea clopoțelul. Sau pe ardelenește „*tângălăul*”.

Iată, rezumativ, gânduri de ziua de 1 Decembrie. Valabile pentru tot timpul cât voi mai trăi.

Clerici români din Bihor la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, din 1 decembrie 1918

Participarea clericului român din Bihor la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, în care s-a hotărât unirea Transilvaniei cu Patria-Mamă, se înscrie pe linia unei îndelungate și rodnice contribuții la lupta întregului popor român pentru drepturi și unitate națională. Sufletul acestei lupte și animatorul ei principal — din partea clericului bihorean — l-a reprezentat episcopul de mai târziu al Oradiei, Roman Ciorogariu. Prin cleric și învățătorii bihoreni — cei mai mulți foști elevi ai săi la Institutul teologic-pedagogic din Arad — Roman Ciorogariu a desfășurat o largă acțiune de lămurire a maselor asupra evenimentelor în curs, pregătindu-le pentru ziua realizării idealului național de unitate statală deplină a poporului român.

Organele de supraveghere și reprimare ale guvernului au sesizat de mult rolul acestor intelectuali în ce privește îndrumarea poporului și-i numeau „*instigatori*”. Împotriva lor au fost luate cele mai drastice măsuri. Au fost întocmite „*liste de suspecți*” și internați în lagărele din județul Sopron, în număr de peste zece mii de români, între aceștia și mulți preoți și învățători.

După istorica întrunire de la Oradea, din 12 oct. 1918, în care Comitetul executiv al Partidului Național Român s-a întrunit spre a debata situația politică și a lua măsurile convenite pentru a proclama dreptul la autodeterminare al popoarelor conform principiilor wilsoniene, în ziua de 3 noiembrie 1918, în casa lui Aurel Lazăr, a avut loc constituirea Consiliului Național Român, așezat de la început sub dispozițiile Consiliului Național Central din Arad. Din procesul verbal încheiat cu acest prilej, se constată prezența, între alții, a unui însemnat număr de clerici în frunte cu vicarul episcopesc de atunci, Roman Ciorogariu, secundat de colaboratorii săi apropiați, consilierul Gh. Tulbure, secretarul eparhial Aurelian I. Magieru și alți preoți din loc. De la unii au fost de față Dr. Iacob Radu, Gh. Miculaș, Augustin Maghiar și alții. Îndată după această seșintă, vicarul Roman Ciorogariu a dat cunoscuta *Circulară* către preoțimea și învățătorimea de sub jurisdicția Consistoriului său. În ea, preoții și învățătorii sunt îndatorați „*să lumineze poporul asupra adevăratei stări de lucruri*”; să vestească „*evenimentul mare al zorilor păcii definitive și a datoriei cetățenești de a susține pacea și bunăvoința între oameni*”. Mai departe se spune: „*Vă fac de datorie să sprijiniți acțiunea acestui Consiliu Național... să intrați înșivă în aceste comitete locale... care sunt sfaturi de pacificare și îndrumare în albia ordinii publice. Dreptul de liberă dispoziție a națiunilor nu înseamnă anarhie... ci dreptul de a trăi liber viața națională, între marginile legii, respectând acest drept și celorlalți concetățeni*”.

În acest timp, Consiliul Național Român a emis *Circulara* din 2/15 noiembrie 1918 prin care se convoca „*Marea Adunare Națională Română*” pe data de 1 decembrie (stil nou), arătând că sunt invitați „*din oficiu*” arhieriei, lociitorii lor, vicarii episcopesci, consistoarele, topopii, reuniunile învățătoresci, precum și profesorii Institutelor superioare și medii de învățământ, cu câte un delegat al lor.

Printr-o scrisoare personală, datată 9/22 noiembrie 1918, Vasile Goldis ține să asigure pe Roman Ciorogariu că „*spre a înconjura orice neînțelegeri, vă avizăm că P. Cuv. Voastră, ca președinte al Consistoriului gr. or. român din Oradea, sunteți membru din oficiu al Adunării Naționale ce se va ține la 1 Decembrie a.c. în Alba Iulia*”. Această Adunare — se știe — a avut loc la data fixată. Din partea clericului au fost de față trei feluri de participanți; mai întâi cei aleși din partea unor cercuri electorale, apoi membrii de drept reprezentând instituțiile și așezămintele naționale românești și, în sfârșit, cei prezenți din inițiativă proprie. Roman Ciorogariu descrie cu patosul lui cunoscut, peripețiile drumului și desfășurarea lucrărilor Adunării. El spune că dintre cele dintâi două categorii „*s-au făcut cam două sute delegați din Biharia*”. Se pare însă că numărul participanților, între care și cei veniți pe cont propriu, a fost mult mai mare.

Din datele publicate de *Gazeta Oficială* din Sibiu (nr. 1 din 1/14 decembrie 1918), reluate și completate ulterior, se cunosc numele următorilor preoți aleși și delegați din partea unor cercuri electorale:

- Preotul *Dimitrie Popa*, paroh în Tulca, ales în cercul Salonta.
- Preotul *Iosif Tărdău*, paroh în Săcădat, delegat al cercului Aleșd.
- Preotul *Coriolan Manu*, paroh în Abrămuț, delegat al cercului Marghita.
- Preotul *Pop Gheorghe*, paroh în Oșorheiu, delegat al cercului Biharia.

— Preotul *Alexandru Golea*, paroh în Hidișelul Nou și delegat al cercului Ceica.

Se știe că nu toate cercurile electorale au delegat și preoți ca reprezentanți ai lor la Alba Iulia. Faptul este explicabil dacă ne gândim la numărul mare ale delegaților clerici ca reprezentanți ai instituțiilor bisericești, școlare și culturale. Astfel, din partea Consistoriului ortodox și a Capitului unit din Oradea au participat vicarul episcopesc Roman Ciorogariu, episcopul unit Dumitru Radu, 15 protopopi, doi consilieri, delegați ai societăților culturale, ai Reuniunilor de cântări și muzică, ai societăților studentesce și financiare, Reuniunilor de femei, ai Gărzilor naționale, Reuniunilor de meseriași și comerciale.

Dintre preoții participanți ca reprezentanți ai unor instituții bisericești și cei plecați pe cont propriu, amintim doar câteva nume, cu regretul de a nu fi putut aduna date precise despre ceilalți clerici care au fost de față la această Mare Adunare Națională. Astfel, au participat: Preotul *Andrei Horvat*, protopopul Oradiei, preotul *Genț Ioan* din Oradea, canonicul *Iacob Radu*, profesorul de teologie *Gheorghe Miculaș*, preotul profesor *Petru Tamăian*, Preotul *Dudulescu Gavril*, Preotul *Petru E. Papp* din Pocola devenit protopop al Beiușului, Preotul *Petru Șerb* din Girișul Negru, devenit protopop la Beliu, Preotul *Alexandru Muntean* din Tileagd — preot cărturar cu frumoasă activitate publicistică, mutat mai târziu la Caransebeș, Preotul *Nicolae Roxin* din Micherechiu, Preotul *Aurel Victor Florea* din Călugări, Preotul *Nicolae Malița* din Săbolciu, Preotul *Mihai Giurău*, devenit ulterior protopop la Marghita și Beliu și Preotul *Gheorghe Bordașiu* din Husasăul de Criș, devenit preot în Săbolciu.

Unii dintre acești preoți participanți la Alba Iulia și-au scris mai târziu amintirile și au descris desfășurarea evenimentelor de atunci. Unul dintre aceștia, preotul Gheorghe Bordașiu, pe atunci învățător profesional ne-a lăsat o *Cronică* a satului și parohiei Săbolciu. Împreună cu preotul acestui sat, Nicolae Malița, au cântat în strana bisericii din Alba Iulia dând, după expresia dragă lui, „*cel dintâi Amin* la binecuvântarea dată României întregite”.

După întoarcerea de la Alba Iulia, Roman Ciorogariu — conștient de răspunderea ce o avea pentru buna desfășurare a vieții noi românești care începea, a dat o prea frumoasă și cuprinzătoare *Circulară*, lămurind, în 11 puncte, atât cauzele războiului cât și cele ce se cuvin a fi făcute de acum înainte. Rând pe rând, ținuturile românești au fost eliberate de armata română care înainta biruitoare. Se aștepta cu înfrigurare sosirea acestei armate și în Oradea, unde începuseră grave tulburări. „*Omul năcăjit din Oradea — scrie cu amară ironie Roman Ciorogariu — se gândește tot la porunca aia ce nu mai venea*”. Din decembrie 1918, îndată după Alba Iulia, și până la 20 aprilie 1919, Bihorul a cunoscut clipe de așteptare desnădăjduită și de suferințe cumplite și chiar jertfe de sânge nevinovat. El însuși s-a aflat în fața morții de care n-a scăpat decât datorită intrării armatei române în Oradea. Întâmpinând și salutând cu înflăcărare cuvinte această armată care aducea ordinea și civilizația în orașul greu încercat, Roman Ciorogariu n-a uitat să ceară ocrotire și „*pentru elementele de ordine ale concetățenilor noștri maghiari, care împreună cu noi au suferit ororile anarhiei*”. Era și acest gest una din dovezile spiritului de omenie care a caracterizat întotdeauna poporul nostru.

Prof. dr. Gheorghe Lițiu

DIN SF. SCRIPTURĂ:

Din pricina banilor, mulți au păcătuit și cine caută să se îmbogățească își întoarce ochiul de la dreptate.

(Înțelepciunea lui Solomon 27, 1)

Fiule, păstrează-ți întreagă floarea vârstei tale și nu da altora țaria ta!

(Înțelepciunea lui Solomon 26, 21)

„Unirea cu frații de peste Carpați, mai presus de orice“

Unul dintre intelectualii ardeleni care au militat cu dăruire și pasiune pentru libertatea și unitatea poporului nostru a fost preotul Romul Bucșa (1888—1960).

Vitorul luptător pentru cauza națională s-a născut în comuna Rades, lângă Rupea, unde a urmat cursurile școlii confessionale românești. De aici, pașii i-au fost îndrumați spre Brașov, la liceul „Andrei Șaguna”. Crescut și educat în spiritul luptei naționale, tânărul elev, pe când era în ultima clasă de liceu, a arborat la 3/15 mai 1908 steagul tricolor românesc pe mormântul lui Andrei Mureșanu din Brașov. Pentru această cutezanță, autoritățile maghiare l-au anchetat și dat în judecată, în vara anului 1908, sub acuzația de instigație, motiv pentru care a fost eliminat din școală.

Mutat la Sibiu, el a urmat cursurile Seminarului Andreian, la absolvirea căruia, în vara anului 1913 a fost numit preot în Sibiu, la parohia din strada Lungă.

Cu ocazia instalării sale în funcție, la data de 20 iulie/2 august 1913, sâmbătă, ziua Proorocului Ilie, l-au așteptat în gară un mare număr de credincioși din parohie, cu muzică, prapori, un steag tricolor românesc, steagul oficial — unguresc și mai multe trăsuri. După rostirea cuvântului de bun venit și răspunsul preotului, acesta, însoțitorii și credincioșii au urcat în trăsuri și, urmați de ceilalți enoriași, pe jos, cortegiul s-a pus în mișcare. Când coloana a ajuns în fața primăriei, a intervenit poliția. Aceasta a oprit-o și i-a cerut lui Moldovan, port-draperul steagului românesc, să-l predea, pentru că purtarea lui e interzisă. Cum port-draperul a refuzat să-l predea, polițaii au sărit asupra lui, luând steagul cu forță. În timpul acestei busculade, Moldovan a fost bătut de oamenii poliției, lovit cu sabia și rănit. În urma acestui incident, Moldovan a fost închis, iar steagul tricolor confiscat și depus în magazia din beciul primăriei. Românii, nemulțumiți de comportamentul autorităților față de ei și tricolorul național, au aruncat în curtea magistratului steagul oficial, unguresc.

Peste câteva zile, preotului Romul Bucșa și multora din enoriașii săi li s-a intentat un proces sub acuzația de purtare ilegală a steagului românesc, instigare, tulburarea liniștii publice, ultragiurarea steagului oficial și a autorităților în exercițiul funcțiunii. Pentru aceste culpe, 24 de români ortodocși din Sibiu, între care și preotul Romul Bucșa, au fost pedepsiți cu închisoare de la 3 la 10 zile și cu amenzi de la 40 la 150 coroane, totalizând 103 zile închisoare și amendă în sumă de 1.630 coroane.

După instalarea sa în funcție, preotul Bucșa a continuat să activeze în mișcarea națională, motiv pentru care autoritățile polițienești ungare l-au urmărit și anchetat în mai multe rânduri.

În a doua jumătate a lunii septembrie 1916, când trupele române s-au retras din zona Sibiului, autoritățile maghiare revenite la posturi, l-au arestat pe părintele Romul Bucșa, împreună cu soția sa Eugenia, născută Joandrea, deportându-i în lagărul de la Turkeroc, din Ungaria, pentru delictul de trădare de patrie. După o detenție de opt luni și jumătate, la 1 iunie 1917 soții Bucșa au fost eliberați.

În toamna anului 1918, când s-a declanșat revoluția burgeois-democratică în Imperiul austro-ungar, preotul Romul Bucșa a luat parte activă la evenimentele. Astfel, la 31 octombrie a participat la constituirea Consiliului național român al orașului și județului Sibiu, iar în zilele următoare la înființarea de consilii și gărzii naționale românești în satele vecine. Pentru activitatea sa pusă în slujba cauzei naționale, cu ocazia alegerii de delegați pentru Marea Adunare Na-

țională de la Alba Iulia, ce a avut loc la 24 noiembrie în cercul electoral II al orașului Sibiu, unul din cei cinci delegați aleși a fost preotul Romul Bucșa.

Peste câteva zile, la 27 noiembrie, în frunte cu preotul Bucșa, locuitorii din cartier se adună în curtea bisericii și cu toții semnează actul de adeziune la unirea Transilvaniei cu Patria-Mamă. Iar a doua zi, 28 noiembrie, părintele Bucșa, însoțit de câțiva ostași din garda națională sibiană, a ridicat din beciul primăriei, unde fusese închis, steagul tricolor, proprietatea bisericii din cartierul Maieri, confiscat de autorități în urmă cu cinci ani. În timpul acesta, locuitorii cartierului s-au adunat la biserică, în fața căreia a fost adus steagul tricolor. După sfințirea acestuia, părintele Bucșa l-a predat Consiliului național român al județului Sibiu, pentru a fi arborat pe clădirea primăriei orașului, unde steagul fusese închis. Apoi, toți cei prezenți au alcătuit un convoi care, în frunte cu steagul tricolor și cântând „Deșteaptă-te române” și „La arme” s-au deplasat pe străzile Sibiului, până la cazarma din piața Hermann, unde a avut loc o puternică manifestație națională.

În dimineața zilei de 30 noiembrie, delegații oficiali ai Sibiului, între care era și părintele Romul Bucșa, însoțiți de peste o sută de delegați neoficiali, a plecat cu trenul special la Alba Iulia.

„Pe drum — relatează părintele Romul Bucșa în însemnările sale —, în vagon, am discutat cu ceilalți delegați din Sibiu și împrejurimi despre unire. Totuși le era în gând și pe buze idealul național: unirea cu frații de peste Carpați, mai presus de orice.

Prin gări am fost întâmpinați cu steaguri tricolore, cântece patriotice și chiote de veselie. În gara Alba Iulia ne-au așteptat delegații Consiliului Național Român și o mulțime de oameni, împreună cu muzica militară. Orașul, gătit sărbătorește, era arhiplin de lume; aici veniseră zeci de mii de delegați din toate părțile Transilvaniei și Banatului, pentru a înfăptui visul dintotdeauna al poporului nostru, unirea tuturor românilor într-un singur stat.

A doua zi, 1 decembrie 1918, pe la orele 9, ne-am îndreptat spre Cazinoul militar din cetate, unde, după prezentarea credenționalului, am intrat în sală. Aici, începând de la orele 10, în prezența celor 1228 de delegați, s-au desfășurat lucrările Marii Adunări Naționale. Cu mult interes am ascultat cuvântările rostite de conducătorii mișcării naționale, precum și rezoluția citită de profesorul Vasile Goldiș, privind unirea Transilvaniei cu România și acordarea de drepturi și libertăți democratice întregului popor, rezoluție pe care am aprobat-o cu nespuse bucurie. Minute în șir, delegații — între care mai număram și eu — au ovacionat pentru înfăptuirea idealului național.

În ziua următoare, 2 decembrie, de-abia ajuns la Sibiu, m-am dus la biserică, unde mă așteptau enoriașii din cartier, cărora le-am vorbit despre actul istoric al unirii Transilvaniei cu Patria-Mamă, act înfăptuit la Alba Iulia, și pe care l-am votat în virtutea mandatului încredințat și al propriilor mele sentimente naționale.

Pentru activitatea-i de militant neînfricat pusă în slujba cauzei naționale, acum la 75 de ani de la fărirea statului național unitar român, eveniment la realizarea căruia preotul Romul Bucșa a avut un rol însemnat, îi aducem un cald și binemeritat omagiu.

Prof. Paul Abrudan

Cu inima la Alba

Cu inima la ALBA, azi reînviem milenii...
De lupte și de jertfe, de sânge și bejenii!
Icoane sfinte nouă și peste veacuri sfinte
De scumpi și sfinți martiri, ai mersului 'NAINTE.

Cu inima la ALBA și sufletu-n CAZANII
Noi ne-am unit cu frații și ne-am învins dușmanii!
Cu inima la ALBA — APULLUMUL roman
Prin NOI prezenți sunt DACII și MARELE TRAIAN!

Mereu prezenți în inimi, i-avem pe GELU, GLAD
Pe MENUMORUTH și LITOVOL, pe neînfricatul VLAD!

Trăiesc peste ISTORII: BOBILNA, TIMIȘOARA,
CALUGĂRENI, ROVINE, VASLUIUL, toată țara!
Făuritori de țară și purtători de datini,
Străbuni ni-s BASARABII și verii lor MUȘATINI.

Cu inima la ALBA, slăvim azi, pe MIHAI
Ce a unit pe-o clipă...
O GINTĂ-UN GRAI și un PLAI!

Cu inima la ALBA, îi revedem pe MOȚII:
Pe HORIA și CLOȘCA, martirii lor pe roții
Pe IANCU CRAIȘORUL, eroul din ABRUD,
În lupta-i cu dușmanul înrobitor și crud!

Cu inima la ALBA, al LIBERTĂȚII FORUM
Zdrobit-am cătușa lui SUPPLEX-VALACHORUM.

Cu inima la ALBA, noi, revedem azi, BLAJUL!
CÂMPIA LIBERTĂȚII! Voința și curajul,
Acelor opincari, în cușme și dimii...
Ce intrupau ARDEALUL! Cei patruzeci de mii.

Cu inima la ALBA, ne amintim de CUZA
De IAȘI, FOCȘANI și MILCOV,
De SARMIZEGETUSA

Cu inima la ALBA, glorificăm U N I R E A
Trăim INDEPENDENȚA, prin PLEVNA, nemurirea

Cu inima la ALBA, ne amintim de OLT, MĂRĂȘTI
De COSNA, JIU, RĂZOARE, OITUZ și MĂRĂȘEȘTI,
Unde vitejii noștri, cu sângele lor rece,
Înscris-au peste veacuri, „PE-AICEA NU SE TRECE!”

Cu inima la ALBA, ARADUL îl cântăm
Și IMN de biruință, UNIRII înălțăm!
Voința unui NEAM, din TISA până-n MARA
Ce a luptat voind, a se UNI cu ȚARA!

Cu inima la ALBA, prezenți sunt:
GOLDIȘ, FLONDOR, MANIU și HALIPPA
Cari VISULUI de AUR, îi conștințiră C L I P A.

Cu inima la ALBA...
Chemăm BASARABENII!
Chemăm HOTINUL, HERȚA...
Chemăm BUCOVINENII!

Să reîntregim hotarul cu slântul său pământ
Lăsat de VODĂ ȘTEFAN, sub apriț JURĂMANT!

Cu inima la ALBA! la BUCUREȘTI, SUCEAVA,
Un MONOLIT e ȚARA, cântând UNIRII, SLAVA.
Fluture C. Plăeșu — București

Noe și potopul: pedeapsa dreaptă și speranța de salvare

(LECȚIE DE RELIGIE)

1. Organizarea clasei pentru lecție. (Rugăciunea de intrare în clasă, ștergerea tablei, pregătirea diapozitivelor și a materialului didactic pentru lecția următoare, notarea absențelor etc.).

2. Verificarea temei și a cunoștințelor predate în lecția trecută.

3. Legătura cu lecția precedentă, sau cu cunoștințele anterioare.
Așa cum vă amintim din lecția trecută, după ce Adam și Eva și-au pierdut cei doi fii, Cain și Abel, au avut un fiu și anume Set. Parcurgând deci capitolul al cincilea din cartea „Facerea”, remarcăm că ne sunt prezentați urmașii lui Set până se ajunge la Noe. De ce ne oprește aici enumerarea? Aceasta vom vedea în lecția de astăzi.

4. Comunicarea subiectului lecției noi și a obiectivelor urmărite. (Se va scrie pe tablă).

... deoarece vom învăța despre:

„Pedeapsa dreaptă și speranța de salvare: Noe și potopul”.

5. Dirijarea învățării. Comunicarea noilor cunoștințe.

Așa cum aflăm din ultimul verset al capitolului amintit (capitolul V): „Noe, la vârsta de cinci sute de ani, a născut pe Sem, Ham și Iafet”. Deci dacă Noe avea așa de mulți ani, înseamnă că a trecut destul de mult timp de la primii oameni, Adam și Eva. Să vedem cum a evoluat lumea în tot acest timp? Omenirea se îndrepta spre bine, sau dimpotrivă spre rău? Vom afla citind versetul 5 al capitolului VI: „Domnul a văzut că răutatea omului era mare pe pământ, și că toate întocmirile gândurilor din inima lui erau îndreptate în fiecare zi numai spre rău”. Și această constatare este foarte gravă și vă întristează chiar și pe voi, dragii copii, așa-i? Să ne gândim puțin împreună: vă mai amintiți desigur de ora în care am învățat despre facerea lumii. Dumnezeu crease totul bun și frumos. Omului îi era destinată a se folosi de toate cele câte au fost create sau „pregătite” anume pentru el. Dar greșeala sa, păcatul său, a făcut ca totul să se schimbe. Vă mai amintiți ce s-a întâmplat cu Adam și Eva după neascultarea de cuvântul lui Dumnezeu? Au fost pedepsiți, așa-i? Dar cu Cain, ce se întâmplase? Cain a fost un ucigaș. Primii oameni au transmis așadar mai departe moartea fizică și cea spirituală, tuturor celor ce s-au născut după ei. Practic, nici un om nu va mai trăi în nevinovăția dinaintea căderii primilor oameni în păcat. În sufletele oamenilor apare tot mai mult lupta dintre bine și rău; tot mai mult cad victime răului și acest fapt tot mai mult atrage după sine vinovățiile, mânia lui Dumnezeu și apoi pedeapsa răului, a nedreptăților și fărâdeleaga de tot felul...

Sfânta Scriptură ne spune chiar că: „I-a părut rău Domnului că a făcut pe om pe pământ și s-a mahnit în inima Lui... Și Domnul a zis: „Am să șterg de pe fața pământului pe omul pe care l-am făcut, de la om până la vite, până la târătoare și până la păsările cerului; căci imi pare rău că l-am făcut”.

Printre toți acei oameni răi, era însă un om, care îl asculta pe Dumnezeu și respecta voia Sa. El se numea Noe, la fel era și familia sa. De aceea, „Noe a căpătat milă înaintea Domnului, căci era un om neprihănit și fără pată între cei din vremea lui: Noe umbla cu Dumnezeu”. Iar Dumnezeu a decis să-l salveze de marea urgie pe care urma s-o trimită asupra oamenilor și anume: un potop care-i va nimici împreună cu pământul. Și pentru aceasta, Noe trebuie să-și construiască o corabie mare cu mai multe cămăruțe, Domnul însuși dându-i indicații foarte precise pentru tot ce urma a fi făcut.

Așadar, Noe s-a apucat de construirea corabiei. Bineînțeles, era ajutat de fiii lui: Sem, Ham și Iafet. Doborau trunchiuri grele de copaci din care tăiau stâlpi și scânduri. Corabia era foarte mare: avea „trei sute de coți în lungime, cincizeci de coți în lățime și treizeci de coți în înălțime” (Facerea 6, 15). I-a făcut o ușă și o fereastră sus, lată de un cot. Iar în interior erau multe camere. Corabia avea și un acoperiș. Iar toate crăpăturile erau astupate cu păcură și cu smoală ca să nu poată pătrunde nici o picătură de apă.

Oamenii veneau să vadă corabia și începeau să râdă. Își băteau joc de bătrânul Noe. „Nu poți merge cu această corabie”, strigau ei, „că doar se află pe uscat. Cum vrei să duci așa corabie mare la apă?” — „Așa va veni aici” — zise Noe. „Așa va acoperi totul pe pământ. Dumnezeu a spus-o și aceasta, fiindcă oamenii au devenit foarte răi și nu-L mai ascultă pe Dumnezeu. Și cei ce nu vor fi în corabie se vor îneca”. Oamenii au început să râdă și mai tare — „Nu râdeți!” le spusese Noe. Mai bine ascultați și rugați-vă, ca Dumnezeu să vă ierte neascultarea voastră! Atunci veți avea voie să intrați în corabie”. Dar ei răspundeau: „Nu, noi nu vrem să ne rugăm! Nu vrem să intrăm în corabia aceasta”.

Observați, copii, că oamenii care locuiau acolo au devenit mai răi decât Cain, că cel puțin lui îi era frică de pedeapsă. Oamenilor acestora nu le era frică de nimic.

Când corabia a fost gata construită, o mare mulțime de animale, păsări și târătoare s-au apropiat de corabie, vrând să intre. Domnul însuși le chemase. Veneau două câte două, o pereche din fiecare spe-

cie, fie „curate”, fie „necurate”, pentru a nu se pierde nimic bun din ce crease Dumnezeu. Noe le punea pe fiecare în locul lor de adăpost, unde hrana era deja pregătită. Desigur că oamenii cei răi au văzut toate acestea, dar totuși nu luau aminte. În curând va fi însă prea târziu... Dintre toți cei de acolo, au intrat în corabie doar opt oameni: Noe, Sem, Ham, Iafet și soțiile lor. Apoi, chiar Domnul a închis ușa după ei, iar corabia rămase neclintită încă o săptămână.

Neorocirea veni. Timp de 40 de zile și 40 de nopți a plouat continuu. Tot pământul era acoperit de apă, până și cel mai înalt vârf de munte; „S-au rupt toate izvoarele adâncului celui mare și s-au deschis stăvilarele cerurilor”, și anume „În anul șase sute și optzeci și șapte al lui Noe, în luna a doua, în ziua a douăzeci și șaptea a lunii”.

Acum, copii, haideți să dăm frâu liber imaginației și să pătrundem și noi în corabie să vedem ce se petrece acolo. Pentru că 40 de zile de ploaie continuă, nu e puțin. Nouă ni se pare mult dacă numai o săptămână ar ploua zi de zi, în timpul toamnei sau al primăverii. Desigur că și pentru cei din corabie prima săptămână trecuse mai ușor, poate chiar și primele 20 de zile. Dar cum au putut ei să stea închiși chiar așa de mult timp? Desigur că puteau. Ei știau că toate decurg după voia lui Dumnezeu, și increzându-se puternic în El, îl simțeau prezent ajutându-i. Deci numai speranța de salvare, încrederea că se află sub Mâna cea tare a lui Dumnezeu le-a dat putere să aștepte cu răbdare deplină.

Deci după 40 de zile ploaia se opri. Dumnezeu alungă norii de pe cer. Soarele începu din nou să strălucească, dar uscatul nu se vedea; totul era o apă mare și adâncă...

Și au mai trecut încă 150 de zile. Foarte lungă perioadă de așteptare și desigur că le-a trebuit o răbdare puternică, o încredere neclintită că Domnul veghează la toate; deci și la viața lor... Flacăra speranței era astfel mereu vie în inimile lor. Abia „în luna a șaptea în ziua a douăzeci și șaptea a lunii, corabia s-a oprit pe munții Ararat. Apele au mers scăzând până la luna a zecea. În luna a zecea, în ziua întâi a lunii, s-au văzut vârfulurile munților. După 40 de zile, Noe a deschis fereastra corabiei pe care o făcuse”. Ce mare bucurie a fost pentru toți cei din corabie când după vreme foarte îndelungată au văzut din nou cerul senin deasupra lor. Răbdarea le-a fost pusă la încercare, dar știau că nu au sperat în zadar. Atunci, Noe prinse un corb negru și îi dădu drumul să zboare pe geam afară. Corbul zbură afară departe și nu se mai întoarse. Era o pasăre puternică ce putea să trăiască deja pe pământ. Apoi, Noe lăsa să zboare un porumbel. Acesta zbură toată ziua încolo și înapoi, căutând ceva de mâncare. Dar negăsind nimica, se întoarse seara, trist și obosit, căci nu putea să trăiască încă pe pământ. Noe își întinse mâna pe geam afară și luă porumbelul în corabie. Mai așteptă Noe încă o săptămână. Apoi lăsa porumbelul să zboare a doua oară. Dar de data aceasta când se întoarse, ce avea el în cioc? O frunză pe care o rupsesse dintr-un pom. Era ca și cum ar fi vrut să spună: „Nu mai durează mult potopul. Pomii ies deja din apă”. Aceasta era o veste bună. Și când după o săptămână Noe lăsa porumbelul din nou să zboare, nu se mai întoarse. Găsisse hrană.

Atunci Noe desfăcu acoperișul corabiei și așteptă ca Domnul să vorbească. Și Dumnezeu îi zise: „Acum Noe poți să ieși din corabie, împreună cu soția ta, cu copiii tăi și cu toate animalele”. Ce fericiți erau ei acum că puteau să iasă afară! Iarba începu să înverzească, iar florile începură să înflorească. Pământul era iarăși frumos. Păsările își făceau iarăși cuiburi cântând în cele mai minunate triluri. Animalele zburau vesele prin pădure, răspândindu-se în toate părțile, căutându-și un adăpost. Noe aduse Domnului o jertfă. Pe când fumul se ridica la cer, cei opt oameni îngenunchiară și îi mulțumiră lui Dumnezeu pentru grija minunată ce le-o purtase. Dumnezeu văzu jertfa. El văzu și cât de fericiți și recunoscători erau ei. El promise că nu va mai trimite niciodată un potop așa de mare pe pământ.

Intuiția: Se va arăta tabloul sau poze (diapozitive) referitoare la potop și la salvarea trimisă de Dumnezeu prin Noe.

6. Fixarea cunoștințelor.

Odată cu înmulțirea neamului omenesc, cum s-au comportat oamenii față de Dumnezeu, Părintele lor? (S-au comportat ca niște fii neascultători și răi, trăind în tot felul de fărâdelegi, uitând complet de voia lui Dumnezeu). Cât de mult a mers păcatul lui? (A mers atât de mult încât vorbind în cuvinte cmeneste — „lui Dumnezeu i-a părut rău că l-a creat pe om”). Ce a urmat acestui fapt? (A urmat împlinirea dreptății lui Dumnezeu). De ce? (Fiindcă așa cum știm cu toții, „După faptă și răsplată!”). S-a aflat totuși cineva care să nu fie supus pedepsei drepte a lui Dumnezeu? (S-a aflat Noe și familia sa). Fiindcă acestia au fost drepti în fața lui Dumnezeu, ce mare operă a făptuit Dumnezeu prin ei? (I-a salvat pe ei și toată creația de la dispariție în apele potopului). Ce înseamnă aceasta? (Că după dreptatea lui

Carte pentru vremea noastră

Modalitatea cinstirii sfinților îmbracă în spiritualitatea ortodoxă multiple forme, însă una dintre cele mai fructuoase o reprezintă scrierea vieții lor; indiferent de celelalte forme, ele aduc folos personal, iar cea menționată îmbogățește sufletele pe toți cititorii.

Literatura românească hagiografică este bogată în scrieri consacrate vieții sfinților, cuprinzând uneori sinaxare complete, altelei vieți alese ale sfinților reprezentativi, dar sunt rare cărțile care să trateze pe larg viața unui singur sfânt.

Un eveniment în acest sens îl constituie apariția recentă a cărții *Slântul Grigorie Decapollitul — Viața și Minunile*, rezultat al muncii P. Cuv. Arhim. Veniamin Micu, fost eminent student al nostru la Facultatea de Teologie din Sibiu și, în prezent, cărturar distins al monahismului ortodox român.

Cartea menționată constituie model de redactare a vieții unui sfânt, întrucât autorul a știut, în chip măiestrit, să dea „viață” Sfântului Grigorie, integrându-l în realitățile istorice contemporane epocii sale: ascet, cărturar și mistic, Sfântul a devenit activ și luptător neobosit pentru apărarea credinței ortodoxe, când a fost atacat de eretici. Implicat în marile controverse religioase ale timpului, Sfântul Grigorie apare așa cum doarește Hristos să fie slujitorii Săi.

Cercetând o vastă bibliografie referitoare la istoria epocii, la viața și faptele Sfântului, precum și la arhivele românești din ultimele cinci secole, de când Sfintele Moaște se găseau în țara noastră, Prea Cuviosia Sa a reușit să scrie o carte valoroasă, instructivă și educativă, mai ales pentru intelectualitatea tânără și tinerimea studioasă, elevii și studenții, privați de tezaurul culturii spirituale ortodoxe prin ideologia materialistă și atee din ultima jumătate de secol.

Cartea are însă și un profund caracter misionar, apologetic, deoarece, într-o densă *Introducere*, autorul prezintă furtunoasa atmosferă creată în Imperiul bizantin de erezia iconoclastă — în vâltoarea căreia intră și Sfântul Grigorie — demonstrând cu argumente biblice și patristice temeiurile ortodoxe ale cultului Sfintez-

lor Icoane, în fața căreia se spulberă pretențiile oricui îndrăznește să contrazică această formă primară a cultului creștin.

Tot caracter misionar, antisectar, au și documentele menționate cu privire la cinstirea moaștelor sfinților, prezentate magistrat, mai ales, în Hrisovul voievodului Mihai Racoviță din 23 mai 1765 și în Cuvântarea episcopului Chesarie al Râmnicului, rostită în anul 1779, la Craiova, ocazionată de procesiunea cu Sfintele Moaște, pentru salvarea orașului de secetă și inavia lacustelor.

Moaștele Sfântului Grigorie Decapollitul au fost aduse în Țara Românească la anul 1437 de marele ban al Olteniei, Barbu Craiovescu, și așezate în biserica mare a monumentalei sale ctitorii de la Bistrița, unde se păstrează și astăzi.

Prezentate mai întâi minunile săvârșite de Sfântul Grigorie în viață și după moarte, autorul conține descrierea celor făcute după aducerea la noi a Sfintelor Moaște, potrivit documentelor de arhivă. Sistemate în două capitole intitulate: *Procesiuni cu Sfintele Moaște contra epidemiilor și Procesiuni cu Sfintele Moaște pentru ploaie*, din ele constatăm adâncă evlavie a credincioșilor și ajutorul neîntârziat dobândit de la Dumnezeu, prin mijlocirea Sfântului.

Și astăzi, sfânta Mănăstire Bistrița este locul de tămăduire a numeroși suferinzi de boli incurabile, în special, epileptici, datorită puterii dumnezeiești dobândite de Sfântul asupra demonilor, în timpul apselor nevoite sibiăstrești din tinerețele sale, fiind prezentate în *Postaia* câteva cazuri excepționale de vindecări petrecute în ultimii ani.

Recomandăm călduros această carte, celor doritori să cunoască un moment bucuriam al istoriei creștinismului, când mulți creștini au devenit sfinți, între care străluceste personalitatea Sfântului Grigorie Decapollitul devenit, prin vrea lui Dumnezeu, ocrotitorul și ajutorul tuturor celor ce aleargă la mijlocirea lui.

Cartea are 160 pag. și se găsește de vânzare la autor, în sfânta Mănăstire Bistrița, județul Vâlcea (Preț: 200 lei).

Prof. Prof. Dr. Simion Radu

Dumnezeu, „răsplata păcatului este moartea”, dar că Dumnezeu niciodată nu-i va părăsi pe dreptii săi, ci le va da totdeauna speranța de salvare).

7. Temă pentru acasă
Despre Noe se pot cunoaște mai multe amănunte dacă veți citi în cartea „Facerea”, în continuare capitolele IX și X.
— Rugăciunea de ieșirea din clasă.

Preot prof. Sorin Cosma

Știri din lumea ortodoxă

— Un atentat terorist a fost comis la Istanbul în Cartierul Fanar, unde se află concentrată majoritatea comunității ortodoxe grecești din oraș și unde se afla și sediul Patriarhiei Ecumenice. În noaptea de 28—29 septembrie a.c. un incendiu ce a putut fi repede stins a fost declanșat de indivizi rămași necunoscuți în incinta Institutului de Învățământ Superior grec din Fanar.

— Este al doilea incident înregistrat în ultimele două luni după ce în august aproximativ 12 monumente funerare din cimitirul grec din Neohori, situat pe malul Bosforului, au fost profanate și după ce zidurile Patriarhiei ecumenice au fost acoperite cu inscripții în limba turcă, cerând moartea Patriarhului. Biroul Patriarhiei ecumenice a protestat din nou împotriva acestei violări grosolane, a drepturilor comunității grecești ortodoxe din Fanar.

— Între 4 și 9 oct. a.c., în clădirea Institutului de Teologie „Sf. Ioan Damaschinul” din Balamand (Liban) s-au desfășurat lucrările Sinodului lărgit al Patriarhiei Antiohiei, prezidat de S.S. Ignatie al IV-lea al Antiohiei, și la care au participat episcopi și reprezentanți clerici și laici din toate Eparhiile Patriarhiei Antiohiei. Sinodul a avut pe agendă numeroase probleme de ordin canonic, liturgic, pastoral și misionar.

— Academia de Teologie din Moscova se confruntă actualmente cu grave dificultăți de ordin material. Din cauza aceasta în acest an au fost înscriși doar 123 de studenți în anul I față de 160 anul trecut. Rectorul Academiei, episcopul Filaret Dimitrov, a obținut substanțiale ajutoare materiale în urma vizitelor pe care le-a făcut în Germania și S.U.A. Cu toate acestea Academia Teologică din Moscova a început reeditarea Revistei Bogoslovski Vestnic, fondată în 1892 și suprimată de autoritățile comuniste în 1918.

— Cele două facțiuni ale dizidenței Bisericii Ortodoxe din Ucraina și-au desemnat noii lor înfruntători.

— Astfel Biserica Autocefală Ucraineană a ales ca „Patriarh de Kiev” pe episcopul Dimitri (Yarema), ca succesor al episcopului Mstislav Skypnic recent decedat, în timp ce Biserica Ucraineană — Patriarhatul de Kiev, care a fost întemeiată acum un an, a ales ca „Patriarh de Kiev” pe episcopul Volodimir (Romanouk). De remarcat că Biserica Autocefală Ucraineană cuprinzând un număr de 800 de parohii ca și Biserica Autocefală — Patriarhatul de Kiev cuprinzând un nr. de aproximativ 1500 de parohii nu sunt recunoscute de nici o Biserică Ortodoxă Autocefală.

— După numeroase intervenții la autoritățile de stat ale Polo-

niei, vestita mănăstire Suprasl, vechi centru al Ortodoxiei Poloneze a fost redată în sfârșit Bisericii Ortodoxe Poloneze.

Fondată în anul 1498, acest vechi locaș de cultură și spiritualitate a fost închis de autoritățile poloneze în anul 1923 pentru ca apoi să ajungă într-o cumplită stare de ruină.

Biserica Ortodoxă Poloneză are astăzi aproape un milion de credincioși și aproximativ 250 de parohii grupate în șase dioceze.

— La Vilémov aproape de Olomov în Cehia a fost inaugurat la 18 septembrie a.c., un centru eumenic purtând numele „Sf. Chiril și Metodiu”. Construit din inițiativa Bisericii Ortodoxe Cehe acest centru se vrea a fi un loc de întâlnire eumenic pentru toți cei ce-l mărturisesc pe Hristos. Inaugurarea a fost onorată de prezența I.P.S. Mitropolit Dorotei de Praga și primat al Bisericii Ortodoxe Cehe și Slovace, înconjurat de alți înalți ierarhi.

— Între 4—5 oct. a.c. la Châtenay Malabry (Franța) s-au desfășurat lucrările celei de-a 13-a întâlniri anuale între reprezentanții Bisericii Ortodoxe din Franța și ai Federației Protestante din Franța; având ca temă: „Rugăciunea, cuvântul și tăcerea în tradiția ortodoxă și în protestantism”. Întâlnirea a fost prezidată de Mitropolitul Ieremia, președintele comitetului interepiscopal ortodox din Franța și pastorul Jacques Stewart, președintele Consiliului Federației Protestante din Franța.

— În ziua de 16 oct., a.c., a avut loc slujba de sfințire a noii Biserici Ortodoxe din Vanves (Franța) slujbă oficiată de episcopul Gurie din Franța.

— În ziua de 2 octombrie a.c., a trecut la cele veșnice în vârstă de 83 de ani, la reședința sa parohială din Geneva, arhiepiscopul Antonie al Arhiepiscopiei Europei Occidentale a Bisericii Ruse din afara frontierei. Ales episcop în anul 1963, arhiepiscopul Antonie a avut sub jurisdicție aproximativ 40 de parohii din Elveția, Franța, Austria și Italia.

— La invitația Bisericii Ortodoxe din America, Patriarhul Alexei al II-lea al Rusiei a făcut o vizită oficială în S.U.A., vizită prilejuită de ceremoniile comemorative împlinirii a 200 de ani de prezentă ortodoxă pe continentul nord-american. Sosit în 16 septembrie în S.U.A. Sanctitatea Sa a vizitat câteva orașe din lumea nouă: Anchorage, San Francisco, Chicago și New York.

Din cauza agravării situației din Rusia în urma puciului comunist din septembrie, S. Sa și-a scurtat această vizită.

— Pentru prima dată în istoria sa Facultatea de Teologie din Tesalonic a primit o femeie în rândurile corpului profesoral. Este vorba de Doamna Dumitra Koukoura, teolog ortodox cu activitate deosebită în cadrul Consiliului Eumenic al Bisericii.

Arhid. Visarion Bălță

Ierarhi români ai Basarabiei

Episcopul Dionisie Erhan Ismaileanul*

— La 50 de ani de la pogribeanie (septembrie 1943) —

În anul 1943, Biserica ortodoxă română a Basarabiei a fost de trei ori cernită de doliu, prin trecerea către Domnul, parcă înțelegi, a trei personalități ecleslastice: Venerabilul Profesor și Rector al Seminarului Teologic din Chișinău, Iconom Mitrofan Constantin Popovici — la 3 iulie, Episcopul Dionisie Erhan al Ismailului — la 17 septembrie, și Mitropolitul Gurie Grosu — la 15 noiembrie. Toți trei au avut parte de pogribeanii solemne, ortodoxe și românești (Mitropolitul Gurie chiar de funerarii naționale), datorită faptului, că, după anul negru de ocupație și administrație Sovietică bolșevică (iunie 1940 — iulie 1941), „Vistierul bunătăților și Dătătorul de viață” a rânduit ca Basarabia să fie iarăși liberă, prin războiul național de eliberare, pregătit și întreprins de Generalul-conducător Ion Antonescu, care a reintrodus administrația românească; era, se poate socoti, o favoare providențială pentru cei adormiți acum.

Din tumele evenimentelor, desprindem, numele și figura luminoasă ale Episcopului Dionisie Erhan al Ismailului, la soroc comemorativ de jumătate de veac de la trecerea lui către Domnul și în nemurie. Episcopul Dionisie Erhan din Basarabia — binecuvântată fie-i amin-tirea, cum zic evreii în asemenea împrejurări, a fost un caz unic, nepereche, în arhieria ortodoxă română; actualizarea câtorva calități, merite și date biografice personale sunt deosebit de utile și reconfortante — religios, teologic, cultural, patriotic...

Episcopul Dionisie Erhan s-a născut în ziua de 2 noiembrie, anul 1868, în localitatea Bardar, județul Lăpușna (Basarabia), o străveche așezare razășească, inițial numită Boteni. Din botez s-a numit Dimitrie. Tatăl său, Vasile Erhan era alibet, adică știa să citească românește, vorbea numai românește, avea cărți românești, era deosebit de credincios, avea, în casă, Biblia (Biblia românească, tipărită la Sanctipetersburg, în anul 1819, după Biblia de la Blaj, 1795, de Mitropolitul Exarh Gavriil Bănulescu-Bodoni, român de neam) și citea mereu în ea; îl lua, alături de el, și pe copilul Dimitrie.

În Bardar se afla școala primară, dar cu rusească — cu învățători ruși și limba de predare rusească, indezirabilă și odioasă pentru români. Vasile Erhan nu l-a lăsat pe Dimitrie să urmeze școala rusească sătească. I-a arătat și a învățat să citească românește, citind împreună Cartea Sfântă...

Până la vârsta de 15 ani, Dimitrie a stat, cu părinții, în Bardar. În anul 1883, însă a auzit, în simțirea sa, clopotele chemării lui alese și, cu consimțământul părinților, s-a dus și s-a închinoviat, la Mănăstirea Suruceni, ctitorie, din 1795, a pitarului Casian Suruceanu... După perioada de noviciat, în care s-a dovedit total ascultător, supus, sânguinos, a fost luns călugăr, cu numele de Dionisie. Cei care l-au cunoscut, l-au portretizat ca având chip, sufletesc și fizic, diafan, luminos, care exprima curățenie, simplitate, sinceritate, candoare, seninătate, încredere, privire și vorbă de încredere, dulce, prietenească, îngăduitoare, iubitoare, umanistă, răbdătoare și instructivă... cum l-au fost toată viața... Retras și claustrat în chiliuța sa, până la cele mai târzii ore ale nopților, citea și adăncea Biblia și cărțile de învățătură — teologice, bisericesti, istorice, a fost arhierul ortodox român care cunoștea pe de rost, toată Sfânta Scriptură a Vechiului și Noului Testament și toate serviciile și slujbele bisericesti, caz unic!...

Dar, nu numai le cunoștea pe dinafară, ci le trăia cu maximă participare și trăire, când le oficia, îndeosebi Sfânta Liturghie... Citim declarația unui frecvent martor ocular de toată încrederea: „Am avut norocul să stau în preajma acestui principe al credinței creștine multe ceasuri... Vom evoca acele serafice sfinte liturghii, pe care le prezida arhierul Dionisie... Vlădica Dionisie, înconjurat de preoți, conducea dumnezeiasca slujbă. Nu privea pe nimeni, nu mai făcea nici o observație, nu mai vorbea decât cu *Mielul lui Dumnezeu*, pe care îl slujea și căruia i se închina până la pământ. O, de câte ori aș fi voit să adun la această prilejitate înalt pilduitor pe teologii, pe dascăli noștri și chiar pe colegii arhierului Dionisie.” (Gala Galaction, *Zile basarabene*, p. 154).

O altă notă personală a episcopului Dionisie Erhan era simplitatea, modestia și sărăcia vieții și ale înfățișării sale: călugăr aspru, rigorist, din cap până la picioare. Deși, ca arhieru vicar al Arhiepiscopiei Chișinăului avea dreptul să locuiească în Palatul mitropolitan, încăpător, cu camere disponibile (îl ridicase Mitropolitul Exarh Gavriil Bănulescu-Bodoni cu dimensiuni mari (era cea mai fainică Casă arhierescă, din cuprinsul Patriarhiei Române) și aproape, vizavi, de Catedrală (Sobor) în care, zilnic, săvârșea slujbele cuvenite, arhierul Dionisie Erhan stătea în casa-mitoc al Mănăstirii Suruceni, care se afla pe deal, strada cea mai de sus din Chișinău (acum), a Grădiniilor (Sadovaia). L-am văzut, atâția ani, coborând, pe strada Pușkin, colina, pe trotuarul pietruit, din stânga, cu pași mici, sprijinit în toagă scurt, cu ochii în jos, fără ca să se uite nici în dreapta nici la stânga, oprindu-se numai când i se cerea binecuvântarea și i se săruta dreapta...

Tot la fel se înfățișa și se comporta, circumspect și riguros monahal, și la București, când se ducea cu probleme și treburi oficiale... Nu zăbovea, pragurile autorităților nu le bătea... îmbrăcat în haine aspre, mai totdeauna cu băerile unei traiste, înfășurate pe mâna stângă, și cu mătăniile înfășurate pe mâna dreaptă... La început mai purta și potcapetul caracteristic clerului basarabean (scuife moale

de stofă n.n.). Mergea încet, cu capul cam la o parte, era spânatic și ținea ochii în pământ... Câte parale puteai să dai pe acest călugăr provincial, evident, venit în București pentru cine știe ce nevoie a mănăstirii lui...

Dar acesta era vlădica Dionisie. Dacă aveai prilejul să-l privești în față și să-l auzi vorbind, era o revelație. Ochii lui de o rară limpezime, fruntea lui albă și înaltă și cuvântul lui neaș românesc, izvorând ca din cronici, îți dovedeau o prețioasă și aparte personalitate (ibidem, p. 153—154).

Da, Arhierul Dionisie Erhan vorbea o limbă românească distinctă și personală; din casa părintească de la Bardar, din cărțile românești citite... a deprins și a însușit o limbă românească deosebit de curată, simplă, pe înțelesul tuturor, armonios încheșată și strunită, cu numeroase referințe, citate și cuvinte biblice, pe care o vorbea natural, simplu, fără interes și patos oratoric, limbă care plăcea și impresiona pe cei care o auzeau — convorbitori și auditori... În acest fel a vorbit la festivitățile de alegere, sfințirile de arhieru și episcop și în toate împrejurările festive, fără ca să urmărească efecte oratorice și succese — care însă s-au produs de la sine.

O altă notă personală a Episcopului Dionisie Erhan a fost totala, constantă și devotată iubire pentru locurile natale, respectiv, pentru Basarabia, virtute și merit patriotic, strămoșesc, propriu și specific, rășeniilor moldoveni — basarabeni; A adus contribuții personale hotărâtoare la pregătirea și efectuarea actelor și evenimentelor premergătoare *Unirii* Basarabiei cu Țara Mamă — România (27 Martie — 9 Aprilie 1918); Era, în anul 1910 — 1918, Egumen al Mănăstirii Suruceni; Cunoștea sufletul, dorința și lupta românilor — patrioți basarabeni, și se alăturase cu toate forțele și posibilitățile, sufletesti și fizice la împlinirea acestor idealuri naționale — românești; Făcuse, la Mănăstirea Suruceni, sălaş conspirativ, de adăpost, întâlnire, sfat și pregătire de acțiuni patriotice, precum asigurarea legăturilor și drumurilor cu Guvernul de la Iași; Pentru siguranța și înfruntarea eventualelor pericole, a statornicit, la Mănăstire, strașă și pază cu arme, ca o cetate de rezistență și luptă — cum a și fost Mănăstirea Suruceni; I s-au recunoscut Arhierului Dionisie Erhan, meritele și contribuțiile patriotice — românești;

În anul 1934, Colegiul Național Bisericesc I-a ales Episcop al Cetății Albe — Ismail pe Dionisie Erhan; Dar Sfântul Sinod a anulat alegerea Episcopului Dionisie Erhan neavând studii corespunzătoare — teologice și universitare; L-a salvat din impas Facultatea de Teologie din Chișinău, care i-a conferit titlul academic de *Doctor Honoris Causa* și alegerea a fost validată; S-a scris cu acest prilej că „teologia P.S. Dionisie, învățată în pacea chiliilor Mănăstirii (dar necertificată de nici o diplomă) o doresc celor mai trufași doctori în teologie din biserica noastră” (G. Galaction, *Zile basarabene*, p. 152).

În anul negru (iunie 1940—1941) a ocupat și administrația sovietice Episcopul Dionisie Ismaileanul a venit în țara liberă și a fost plasat la Curtea de Argeș, Episcop al Argeșului.

După eliberarea Basarabiei, prin război național, pregătit și condus de Generalul-conducător Ion Antonescu, Episcopul Dionisie Erhan s-a înopoiat acasă, în provincia natală și strămoșească; Drept recunoștință, pentru meritele Patriotice, Conducerea Statului i-a acordat o pensie viageră de 22.000 lei lunar („Raza”, 25 ianuarie 1942, p. 3), dar era grav bolnav; S-a internat la Spitalul Central din Chișinău — suferea de o boală foarte dureroasă: din cauza degerăturilor și o drumurilor oboșitoare de la mănăstire, din anii tineretii, i s-au cangrenat degetele picioarelor care cădeau. S-a stins, în dureri cumplite, în dimineața zilei de 17 septembrie, 1943.

În spital, i s-a slujit Sf. Liturghie, de către P.S. Episcopi Efreim Enăchescu Tighineanul al Chișinăului, și Policarp Morușca al Americii, lociitor la Episcopia Cetatea Albă — Ismail; în ziua de marti, 21 septembrie, sicriul cu trupul neînsuflețit al Episcopului Dionisie Erhan, însoțit de călugări, călugărite și popor numeros, a fost transportat, cu carul cu boi, după datina răzășească, la Mănăstirea de metanie, Suruceni.

Cuvenita pogribeanie arhierescă s-a oficiat de către P.S. Episcopi Efreim Enăchescu Tighineanul și Policarp Morușca, însoții de un sobor de 40 de preoți, cu prezența Generalului Olimpiu Stavrat — Guvernatorul Basarabiei, General Marin C. Popescu — Comandantul Corpului Teritorial de Armată, Autorităților de Stat și numeros popor basarabean care plângea pe *Omul* ridicat din mijlocul său, care i-a cunoscut sufletul și viața și a luptat pentru eliberarea de robii străine — politice, sociale, silnice.

Au vorbit necrologuri: P.S. Episcop Efreim Enăchescu Tighineanul — din partea populației Chișinăului, P.S. Policarp Morușca — din partea Episcopiei Cetatea Albă — Ismail, Inspector I. Lăncrânjan — din partea Ministerului Cultelor, Prof. T. Hotnog — Directorul Culturii Naționale, Ion Pelivan — fost Ministru din partea Sfatului Țării, Acad. Ștefan Ciobanu — din partea Basarabiei Românești. Toți au evidențiat calitățile și meritele sufletesti și patriotice ale Episcopului Dionisie Erhan — Ismaileanul.

Testamentul Episcopului Dionisie Erhan al Basarabiei a fost: „Să iubiți Biserica cum am iubit-o eu; Să iubiți poporul; Fiți, cu toată dragostea și cu tot sufletul pentru Neamul Românesc și Patrie!” („Biserica Ortodoxă Română nr. 7—9, iulie — septembrie 1943, p. 421—424”).

Pr. Gheorghe Cunescu

* Fragment dintr-o lucrare, în pregătire, despre *Ierarhii Români ai Basarabiei*.

Semnalăm... Semnalăm...

● Editura „Orthodoxos Kipseli” din Tesalonic publică în limba română un mic volum intitulat: *RUGĂCIUNEA LUI IISUS* (București, 1992, 80 p.) cu un *Cuvânt înainte* de P.S. episcop Teofan Sinaitul și o *Introducere* de episcopul Kallistos Ware, profesor la Universitatea din Oxford. Introducerea poartă titlul: *Puterea numelui. Rugăciunea lui Iisus în spiritualitatea ortodoxă și ocupă de fapt cea mai mare parte din carte. E un studiu doct și cuprinzător al tuturor aspectelor Rugăciunii lui Iisus în tradiția răsăriteană. Numai spre exemplificare se mai adaugă texte despre această rugăciune din Sfântul Grigorie Sinaitul, Sfântul Grigorie Palama, Nichifor din Singurătate, Sfântul Simeon Noul Teolog și din românii Vasile de la Poiana Mărului și Ghervasie monahul. Ar fi fost util și câte un foarte scurt cuvânt despre viața, opera și ostenelele călugărești ale autorilor textelor.*

Editorul grec al volumului, pe cheltuiala sa și a unor prieteni greci este teologul Stylianos Kementetzidis, un bun prieten și gazdă a românilor în trecere prin Tesalonic. Și nu este singura lui carte tipărită pentru români. A însoțit și pe monahii atoniți care mai anii trecuți au făcut un pelerinaj prin România (și la Sibiu) cu o părticică din Crucea Domnului. Cu acel prilej fratele Stylianos a împărțit zeci de mii de icoane peste tot pe unde au mers în toate părțile țării, până la Mănăstirea Putna.

*

Am semnalat într-un număr trecut al „Telegrafului român” una din ultimele cărți ale Părintelui Stăniloae: *Din istoria isihasmului în ortodoxia română* (ed. Scripta, Buc., 1992). Și acolo se regăsesc mai pe larg și mai multe texte ale unor curioși români, ca și ale unor străini, ale căror opere se află traduse în România în manuscrise, deci care au avut un rol important în spiritualitatea ortodoxă românească.

Textul din cartea tipărită de Fratele Stylianos sub numele lui Ghervasie monahul, sub titlul: „*Tipicul Sfintei rugăciuni precum de la părintele Iosif s-a primit*” (p. 79—80) se află și în cartea Părintelui Stăniloae. Se arată că e scris la anul 1810 și se află în ms. 1441 la Biblioteca Academiei Române. Iosif era ieroschimonah și duhovnic la Mănăstirea Văratec (Stăniloae, p. 41).

*

● Am primit cu bucurie zilele trecute o carte de la prietenul și colegul întru slujire, episcopul Christoph Klein, al Bisericii Evanghelice C.A. din România, cu reședința în Sibiu. Este o carte de predici ținute credincioșilor săi, cam în genul cărților „*Tălcuiri noi la texte vechi*” și „*Cuvinte la zile mari*” ale Mitropolitului Ardealului. O dedicație eumenică dă mărturie despre buna noastră colaborare de-a lungul anilor: „*I.P.S. mitropolit Antonie în semn de împărtășire duhovnicească între Biserica Ortodoxă și Biserica Evanghelică din Transilvania*”.

Cartea, în limba germană, este intitulată: *UM DIE ELFTE STUNDE* (În ceasul al unsprezecelea) și a apărut în Germania la prestigioasa editură „Martin Luther-Verlag” din Erlangen, 1993, 352 p.). Predicile sunt precedate de textele biblice pe care le comentează, iar comentariul este scurt și la obiect (3—4 pag.) în general pe texte din Noul Testament, dar și câteva (două) pe texte din Vechiul Testament.

*

● Încă de pe băncile Facultății de Teologie din Sibiu începuse să se remarcă ca eseist tânărul Cezar Sterpu. Cred că i-am spus odată, când mi-a prezentat unele texte și planuri, că trebuie să-și contrazică numele de familie. Și iată că a și început s-o facă. A scris o carte de eseuri: *DE VEGHE LA PORȚILE GÂNDULUI*, (ed. Contact internațional, Colecția Mnemos, Iași, 1992, 141 p.) prin care se dovedește a stăpâni bine genul și îi prevăd un viitor frumos. Operează cu pricepere incursiuni în cultură ca să lărgescă aria de manifestare și de prezentă a spiritualității creștine ortodoxe și, în același timp, nu ezită să urmărească anume și procesul invers, adică acela al inculturalizării spiritualității, al încadrării ei în cultură, ca element indispensabil al rotunjirii unei culturi adevărate. Dăm aproape la întâmplare câteva titluri care motivează aprecierile de mai sus: *Dumnezeu-Cuvântul, Biserica — Casa lui Dumnezeu, casa omului, Varlaam, cător de limbă românească, Religia crucii*, deci teme teologice, dar și: *Elemente de teologie creștină în gândirea lui Antoine de Saint-Exupéry, și Ion Creangă sau avatarurile Mielului Prinț, și Petru Comarnescu — liderul spiritual al unei generații*, și altele mai de concepție și elaborare proprie, precum: *Dar-Dăruire-Dor*, Introschiderea, pornind de la un concept al d. Mihai Drăgănescu și tratat în atmosferă Noica (întru), *Metafora Lumii*, etc.

Abundă citatele de nume mari (tentația erudiției), analogiile din aceeași categorie și, poate, stăruința prea insistență asupra unor modele și concepte, mari și extraordinare dar care, totuși, după ce ne vom refamiliariza cu ele — după ce atâta vreme au fost eliminate din cultura noastră, deci refamiliarizarea e o etapă absolut obligatorie — aceste modele și concepte nu că vor trebui depășite sau reînnoite, ci vor trebui făcuți pași mai departe, spre instituirea unor concepte și modele noi, pentru că numai așa o cultură iese din imitație, din stagnare — oricât de extraordinară ar fi — și devine creație, pas mai departe, *noi* în mers, *noi* în ipostaza de creatori. O cultură de beneficiari e bineînțeles absolut necesară, dar aceasta e expresia informației care ne formează. Ea trebuie să fie urmată de punerea în valoare a potențelor omului bine format spre a deschide noi orizonturi.

Pe toate acestea, sunt sigur, eseistul Cezar Sterpu le știe și ne arată că e pe drumul cel bun. Îi readuc aminte doar de câțiva mari esești, nu atât pentru ca domnia sa să-i menționeze în eseu ca instrumente metodice, care înseamnă printre altele informație, relație, referință, conexiune, digresiune, contextualizare, asociere, cât pentru a-i avea în vedere ca modele posibile. Sunt mulți, așa că nu voi putea numi decât câțiva: Sfântul Pavel, Pascal, Kierkegaard, Alain și, desigur, Emerson.

Dacă n-aș fi apreciat cu adevărat eseurile sale din „*De veghe la porțile gândului*”, nu m-aș fi ostentat cu aceste rânduri de ne-specialist, dar de cititor care își găsește în lecturile bune un izvor de bucurie.

Un îndemn: nu sta de veghe la porți. Deschide porțile gândului!

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORRESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; Dr. *Serafim Făgărășanul*, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*.

ABONAMENTUL pe un an: 800 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.